

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
ÚSTAV BOHEMISTIKY

DIPLOMOVÁ PRÁCE

VERBÁLNÍ OBRAZ ROMŮ V ČESKÝCH TIŠTĚNÝCH MÉDIÍCH

Vedoucí práce: Mgr. Markéta Maturová, Ph. D.

Autorka práce: Eva Adamcová

Studijní obor: Bohemistika

Ročník: 6.

2016

Prohlašuji, že jsem svoji diplomovou práci vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Dále prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice 27. duben 2016

.....

Děkuji Mgr. Markétě Maturové, Ph.D., za odborné vedení, pomoc, cenné rady a čas, který mi při psaní této diplomové práce věnovala.

Dále děkuji své rodině a blízkým za podporu a pochopení, které mi v průběhu celého studia poskytovali

ANOTACE

Předkládaná diplomová práce se zabývá současnou interkulturní problematikou a dává si za cíl vypracovat mediální obraz romské menšiny v České republice. Zahrnuto je několik obecných kapitol, které mají za cíl přiblížit nám romskou menšinu, její původ, kulturu, dnešní životní styl a každodenní problémy. Dále následují kapitoly teoretické, zabývající se publicistickým stylem a persvazí, které jsou podkladem pro pozdější analýzu. Druhá polovina diplomové práce je analýzou novinových článků z vybraných tištěných deníků, která obsahuje souhrn hypertémat článků a dále rozbor persvazivních prvků v člancích a jejich titulcích. Cílem této analýzy je podat ucelený *Verbální obraz Romů v českých tištěných médiích.*

ANNOTATION

Topic of this thesis is current intercultural issues and its main objective is to show media image of the Gypsy minority in Czech Republic. First part of the project is a chapter about Gypsies, their history, culture, today's lifestyle and everyday problems. Next chapter include theory of journalistic style and persuasion and these are the basis for my further analysis. Final chapters analyzes articles form selected printed newspapers. Specifically looks at topics of the articles and then persuasion elements in the articles and headlines. The aim of this analysis is to give a comprehensive *Verbal image of gypsies in the Czech printed media.*

.

Obsah

Úvod.....	8
I. CÍL, METODY A HYPOTÉZA PRÁCE.....	11
II. ROMOVÉ A JEJICH KULTURA	15
2.1 Romové v České republice	15
2.2 Historie a kultura	18
2.3 Mediální obraz Romů a veřejné mínění.....	20
III. PUBLICISTICKÝ STYL	24
3.1 Žurnalistika x publicistika	24
3.2 Jazyková stránka publicistických projevů	25
3.3 Vnitřní diference publicistického stylu	25
3.3.1 Zpravodajský styl.....	26
3.3.2 Publicistický styl v užším slova smyslu	26
3.3.3 Publicistický styl beletristický	27
IV. PERSVAZEV ŽURNALISTICE (V PUBLICISTICE)	29
4.1 Verbální prostředky persvaze	29
4.2 Neverbální prostředky persvaze.....	30
V. STRUČNÁ CHARAKTERISTIKA PERIODIK.....	31
5.1 Mladá fronta Dnes	31
5.2 Lidové noviny	31
5.3 Hospodářské noviny	31
5.4 Blesk	32
5.5 Aha!	32
VI. VERBÁLNÍ OBRAZ ROMŮ NA ZÁKLADĚ TEMATICKO-OBSAHOVÉ ANALÝZY ČESKÝCH PERIODIK.....	33
6.1 Bulvární tisk a tematika jeho textů týkajících Romů.....	33
6.1.1 Hypertémata analyzovaných publicistických textů bulvárního tisku v souvislosti s Romy	33
6.2 Seriózní tisk a tematika jeho textů týkajících se Romů	38
6.2.1 Hypertémata analyzovaných publicistických textů seriózního tisku v souvislosti s Romy	38
6.3 Shrnutí.....	44

VII. VERBÁLNÍ OBRAZ ROMŮ NA ZÁKLADĚ ANALÝZY TITULKŮ ZKOUMANÝCH PERIODIK	45
7.1 Titulky v žurnalistice (v publicistice)	45
7.2 Základní klasifikace titulků	45
7.3 Verbální obraz Romů na základě formálních prostředků v titulcích publicistických textů	50
7.3.1 Prostředky fonetické a fonologické:	50
7.3.2 Prostředky morfologické:	50
7.3.3 Prostředky lexikální:	51
7.3.4 Prostředky syntaktické:	53
7.4 Analýza titulků z interkulturního hlediska.....	54
7.4.1 Seriózní tisk	54
7.4.2 Bulvární tisk.....	55
VIII. VERBÁLNÍ OBRAZ ROMŮ NA ZÁKLADĚ ANALÝZY PERSVAZIVNÍCH PROSTŘEDKŮ V TEXTECH ZKOUMANÝCH PERIODIK.....	57
8.1 Nejfrekventovanější persvazivní prostředky v tisku bulvárním	57
8.1.1 Lexikální prostředky	57
8.1.2 Syntaktické prostředky	62
8.2 Nejfrekventovanější persvazivní prostředky v tisku seriózním	64
8.2.1 Lexikální prostředky	65
8.2.2 Syntaktické prostředky	69
8.3 Shrnutí.....	72
Závěr	73
Seznam literatury	78
1. Prameny	78
2. Publikace.....	78
3. Odborné články.....	78
4. Internetové zdroje	79
Přílohy.....	80

Úvod

Problematika romské menšiny žijící na území České republiky je nejen v současnosti, ale již dlouhou dobu velmi aktuálním a často probíraným tématem. Slyšíme o něm dnes a denně nejen z médií, ale i ze svého okolí. Romové nejsou pouze etnikem, ale jsou národem a na rozdíl od většiny ostatních národů mají tu nevýhodu, že nemají vlastní stát. Jsou tedy roztrženi po celé Evropě a ve všech státech tvoří menšinu. V České republice, stejně jako v mnoha dalších zemích, jsou menšinou často zavrhanou a někdy až nenáviděnou. Romové u nás denně čelí diskriminaci, a to bohužel někdy i ze strany médií. Tento fakt byl jedním z mých hlavních motivací pro vznik mé diplomové práce.

Romové jsou nepočtenější národnostní menšinou v České republice. Díky tomuto faktu jsou, jak se říká, všem na očích. Tato menšina trpí diskriminací vyvolanou předsudky, ale každý předsudek a stereotyp má reálný základ. Mnoho Romů překračuje hranice zákona, velké množství z nich nepracuje a spoléhá se na sociální dávky. Také je pravda, že i jejich nevraživost vůči ostatním občanům je někdy veliká a ne nadarmo se říká, že největším rasistou je Rom sám.

Na obranu této menšiny je ale třeba podotknout, že se tak chovají právě proto, že jsou diskriminováni. Je těžké pracovat, když vám kvůli barvě pleti málokdo dá práci a nízká životní úroveň poté často vede k nezákonné činnosti za účelem obohacení a celá situace, spojená někdy až s šikanou Romů, pochopitelně vede k jejich nevraživosti k ostatním občanům. Je to zkrátka začarovaný kruh a evidentně nikdo neví, jak z něho vystoupit. Asi každý, pokud bude hledat zaměstnance do své firmy, nebo nájemníka do svého bytu, si raději vybere „bílého“, než Roma. Předsudek a větší pocit jistoty tak převládne nad možností něco změnit a dát Romovi šanci.

Vláda ČR se již dlouhá léta snaží tuto situaci napravit, poskytnout Romům práci, bydlení, stipendium na studia nebo jim zajistit větší bezpečnost. Otázkou ale je, jestli je tato pozitivní diskriminace k užitku nebo ke škodě. Ostatní občané pak mají pocit, že Romové získávají něco navíc, že mají výhody, které si nezaslouží a nenávisť vůči Romům tak ještě víc stoupá. Vznikají dokonce takové lživé teorie, jako například ta, že Romové mají vyšší sociální dávky a že je tak stát podporuje v nezaměstnanosti.

Tato nenávisť je často medií ještě více utužována, protože deníky, a to hlavně ty bulvární, dávají znatelně větší prostor rasově motivovanému násilí, než násilným činům ostatním. Děje se tak jednoduše proto, že jde o téma atraktivní a čtenářsky

vyhledávanější. Takovým příkladem je kauza popálené Natálky ve Vítkově, jejíž dozvuky vidíme v médiích ještě dnes. Násilné činy na dětech jsou páchány neustále, ale v článcích, kterými jsem se ve své práci zabývala, jsou zmínky o Natálce velmi časté a to i po pěti letech od události.

Ale je pravdou, že podobných násilných výpadů ze strany pravicových extremistů je obrovské množství a když je někdo tak bezcitný, že nedělá rozdíly a klidně by ublížil malému dítěti jen kvůli jeho rase, je třeba o tom informovat a proti tomu bojovat. V dnešní době je ale těžké něčemu předem zabránit. Každý má v našem státě právo na svůj názor a nikdo nemá tu pravomoc zastavit sice pravicovou, ale legální a oficiálně nahlášenou demonstraci, i když se dá předpokládat, že neproběhne bez konfliktů a násilných výpadů.

Druhým extrémem je pro mě někdy až přehnaný boj proti rasismu. Je pochopitelné, že se Romové dožadují korektního označení a bojují proti nadávkám, například ze strany politiků a známých osobností. Znamá osobnost si nemůže dovolit veřejně urážet romskou národnost a je pochopitelné, že by za to měl následovat postih. Ale některé protesty Romů proti údajnému rasismu jsou až úsměvné. Jedním z příkladů je stížnost ze strany romské menšiny na text Zdeňka Svěráka k jedné písničce známého večerníčku *Včelí medvídci*, ve které dva čmeláci zpívají "*Bílá, bílá, bílá bílá, komu by se nelíbila. Bílá vrána, bílá noc, bílé není nikdy moc.*" Je sice pravdou, že se tato písnička objevila na jednom CD vybraných písní vytvořené neonacisty, ale tvůrce písně přeci nezodpovídá za následné množení a využívání k jakýmkoli účelům. Soud tehdy na základě znaleckého posudku uznal, že píseň ve své podstatě rasistická není a žaloba byla stáhnuta.

Dalším příkladem takového protestu proti rasismu je stížnost, která byla zaslána sdružením Roma Realia na ministerstvo školství. Tato stížnost obsahovala požadavek, aby bylo zakázáno z rasových důvodů na školách využívat jako učební pomůcku knihu Josefa Lady *Mikeš*. V této knize je totiž vyličeeno napadení kocoura Mikeše skupinou lidí, kteří jsou následně označeni jako „cikáni“: „*Tu se ho obě ženy najednou počaly vyptávat, odkud je a kam jde, a když jim chtěl odpovědět, že je Mikeš Ševců z Hrusic, ucítil pojednou že mu byl hozen zezadu přes hlavu pytel. (...) Potom cítil, že byl hozen do toho vozu na slámu a přikryt těžkými hadry. Ještě zoufale vykřikl: ‚Babičko!‘, ale muž jej uhodil a pohrozil mu, že ho zastřelí, jestli ještě mukne! Milé děti, ti lidé byli cikáni!*“ (Lada, 1935). V tomto případě je třeba vzít v úvahu především fakt, že slovo „cikán“ mělo jinou vypovídající hodnotu, než má dnes a v době před druhou světovou

válkou byly stereotypy o Romech, stejně jako například o Židech, úplně jiné, než jsou dnes. Ale částečně se dá pochopit motivace sdružení k této stížnosti, aby nebyly děti už od základní školy vychovávány v tomto dnešním stereotypu a nevráživosti vůči Romům.

Nebo do třetice příklad stížnosti z Německa na *Cikánskou omáčku* u nich známou jako *Zigeuner sauce*. Se stížností na údajné rasistické pojmenování omáčky přišlo hannoverské sdružení Sintů a Romů. Požadovali, aby byl název změněn. I této stížnosti nebylo vyhověno. Výrobci se tehdy odvolali na stoletou tradici výroby i pojmenování omáčky, se kterým rasismus nemá nic společného.

Jak je vidět, tato problematika je velmi složitá a plná mnoha rozporů. Nelze se jednoduše postavit na jednu, nebo na druhou stranu a říct své jasné „pro“ nebo „proti“. Náš názor na tuto problematiku je médií velmi silně ovlivňován. Postoj média k danému problému automaticky přebíráme více, než si to sami uvědomujeme. Autor článku sám vybírá fakta, která zmíní a která do článku nezahrne a sám volí prostředky a výrazy, pomocí nichž nám předloží své sdělení. Většina obyvatel se o dané události dozvídá z novin nebo z televize a prezentovaný popis události většinou považuje za dostačující a důvěřuje mu. Ne nadarmo jsou tedy média řazena na pomyslné čtvrté místo státní moci. Protože, stejně jako moc zákonodárná, výkonná a soudní, formuje názory svých čtenářů, i když na rozdíl od nich si často neuvědomujeme, jak moc.

Ve své práci se budu zabývat persvazivními prostředky, která média k těmto a jiným účelům využívají. Uvedu teoretický podklad k dané problematice a poté budu analyzovat články deníků *MF Dnes*, *Lidové noviny*, *Hospodářské noviny*, *Blesk* a *Aha!*, tudíž bude výzkumem pokryta škála od bulvárních po seriózní deníky s různým zaměřením. Persvazi budu hledat v titulcích, kde bude předpokládaným hlavním důvodem zaujmout čtenáře a přesvědčit ho ke koupi deníku, potažmo přečtení článku, ale také v samotných člancích, kde je nejvýraznější motivací právě formovat názorový svět recipienta.

Tento výzkum by nám měl odpovědět na otázku: *Jaký je Verbální obraz Romů v českých tištěných médiích?*

I. CÍL, METODY A HYPOTÉZA PRÁCE

Cílem této diplomové práce je sestavení verbálního obrazu Romů v českých tištěných médiích, a to na základě analýzy článků týkajících se této menšiny.

Celý text obsahuje kapitoly/podkapitoly teoretického charakteru, kde mi budou zdrojem především odborné publikace, články, či internetové zdroje a kapitoly/podkapitoly praktické, kde půjde o konkrétní analýzu novinových článků. Tato analýza zahrnuje tři fáze: přípravnou, realizační a prezentační. Přípravnou fází bude sběr materiálu, konkrétně článků týkajících se romské menšiny z těchto zdrojů:

- Aha! Praha: Czech News Center, 2013-2014.
- Blesk. Praha: Czech News Cente, 2013-2014.
- Hospodářské noviny. Praha: Economia, 2013-2014.
- Lidové noviny. Praha: MAFRA, 2013-2014.
- Mladá fronta DNES. Praha: MAFRA, 2013-2014.

Ze všech pěti deníků jsem měla k dispozici celkem 647 článků, ve kterých se v letech 2013 a 2014 objevila romská tematika. Nejvíce příspěvků bylo v *Mladé frontě Dnes*, konkrétně 339, dále v *Blesku* 118, v *Lidových novinách* 117, v deníku *Aha!* 58 a nejméně v *Hospodářských novinách*, pouze 15 článků. Realizační fáze spočívá v analýze nasbíraného materiálů z různých úhlů pohledu v rámci jednotlivých podkapitol. Prezentační fází už je diplomová práce samotná.

Práce je rozdělena celkem do sedmi hlavních kapitol. V kapitole *Romové a jejich kultura* se budu zabývat romskou menšinou obecně, kolik Romů žije na území ČR, jaké mají podmínky pro život, jaká je úroveň jejich vzdělání, zaměstnání, bydlení a celkově jejich životní úroveň. Dále také krátce zmíním jejich historii a několik informací o jejich kultuře a mentalitě. Závěrem kapitoly předložím stručné získané informace o jejich mediálním obraze, veřejném mínění o Romech a celkově vlivu médií v této oblasti. Předpokládám, že k tomuto tématu dohledám různé analýzy a průzkumy veřejného mínění. Hlavními zdroji informací jsou tyto:

- NEČAS, Ctibor. *Romové v České republice včera a dnes*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002.
- *Zpráva o stavu romské menšiny a rok 2013*. [online]. Cit.: 12. 10. 2015. Dostupný z <<http://www.vlada.cz>>

- *Zpráva o stavu romské menšiny a rok 2014*. [online]. Cit.: 12. 10. 2015. Dostupný z <<http://www.vlada.cz>>
- *Zpráva o stavu romských komunit v České republice za rok 2004*. [online]. Cit.: 2. 3. 2016. Dostupný z <<http://www.vlada.cz>>
- *Česká media nemají k cizincům a cizinkám dobrý vztah*. [online]. Cit.: 21. 2. 2016. Dostupný z <<http://www.zpravodaj.feminismus.cz>>

Dále bude následovat kapitola *Publicistický styl*, která bude teoretickým podkladem práce. Na začátku vysvětlím rozdíl mezi pojmy žurnalistika a publicistika. Dále se budu zabývat jazykovou stránkou publicistických projevů jako takových a závěrem zmíním vnitřní diferenciaci publicistického stylu na styly další a charakterizují jejich specifika. Informace budu čerpat z těchto publikací:

- ČECHOVÁ, Marie, Jan CHLOUPEK, Marie KRČMOVÁ a Eva MINÁŘOVÁ. *Současná česká stylistika*. Praha: ISV nakladatelství, 2003. ISBN 80-86642-00-3.
- CHLOUPEK, Jan a kol. *Stylistika češtiny*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1991. ISBN 80-04-23302-3.
- MINÁŘOVÁ, Eva. *Stylistika pro žurnalisty*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-2979-4.

Následuje teoretická kapitola věnovaná persvazi, která mi bude počátečním odrazovým můstkem pro mou pozdější analýzu. Zaměřím se zde na verbální a neverbální prostředky persvaze. Jaké prostředky lze v textech najít a především v jakých úrovních národního jazyka je můžeme najít. Při psaní této kapitoly se budu opírat o tyto odborné články:

- JAKLOVÁ, A. (2002): Persvaze a její prostředky v současných žurnalistických textech. *Naše řeč*, 85, 2002, č. 4.
- PRAVDOVÁ, M. (2006): Metody a prostředky přesvědčování v masových médiích. *Naše řeč*, 89, 2006, č. 3.

Další kapitolou bude *Stručná charakteristika periodik*, z nichž budu následně analyzovat články týkající se Romů (viz názvy periodik výše). Připojím i krátké zmínky o prodejnosti periodik z internetového zdroje:

- *Deníky 2015: Trend se nelepší, ale ani nezhoršuje.* [online]. Cit.: 2. 4. 2016. Dostupný z <<http://www.mediaguru.cz>>

V kapitole *Verbální obraz Romů na základě tematicko-obsahové analýzy českých periodik* budu hledat společná hypertémata analyzovaných periodik. Nejdříve deníky rozdělím na bulvární a seriózní a následně články podle jejich témat rozdělím do větších skupin.

Následovat bude kapitola věnovaná novinovým titulcům. Kromě první podkapitoly věnované titulcům z teoretického hlediska, půjde o analýzu nasbíraného materiálu. Nejdříve budu text zkoumat z jazykového hlediska. Zaměřím se na rovinu fonetickou a fonologickou, morfologickou, lexikální i syntaktickou. Poté se budu věnovat titulcům z hlediska interkulturního, přičemž budu především hledat rozdíly mezi tiskem bulvárním a seriózním. U teorie titulků budu pracovat především s publikacemi a odbornými články:

- ČECHOVÁ, Marie, Jan CHLOUPEK, Marie KRČMOVÁ a Eva MINÁŘOVÁ. *Současná česká stylistika*. Praha: ISV nakladatelství, 2003. ISBN 80-86642-00-3.
- CHLOUPEK, Jan a kol. *Stylistika češtiny*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1991. ISBN 80-04-23302-3.
- MINÁŘOVÁ, Eva. *Stylistika pro žurnalisty*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-2979-4.
- KŘÍSTEK, V. (1973): Současné novinové titulky. *Naše řeč*, 56, 1973, č. 5.

V poslední kapitole půjde o analýzu persvaze v textech článků, které rozdělím na články tisku bulvárního charakteru a články deníků seriózních. V obou těchto podkapitolách budu hledat nejfrekventovanější persvazivní prostředky, a ty v práci uvedu, popíšu jejich účel v textu článku a uvedu příklady přímo z textů.

Tyto poslední dvě kapitoly, které spočívají především v hledání persvazivních prostředků v nasbíraném materiálu (v titulcích a samotných článcích), budu vypracovávat na základě stanovených hypotéz a výzkumných otázek.

Pracovní hypotézy:

- Předpokládám, že více persvazivních prostředků bude v titulcích než v samotných článcích.
- Předpokládám, že v titulcích i v článcích budou nejvíce zastoupené prostředky lexikální.
- Předpokládám, že zde bude více persvaze v tisku bulvárním, nežli v tisku seriózním
- Je velmi pravděpodobné, že v tisku bulvárním budou přítomny i výrazy expresivní, emotivní, nebo dokonce hanlivé.

Výzkumné otázky:

- Z jakých rovin jazyka budou prostředky v článcích a titulcích zastoupeny?
- Jaká rovina bude v zastoupení převažovat?
- Jsou nějaké roviny specifické pouze pro tisk bulvární, nebo pouze pro tisk seriózní?

II. ROMOVÉ A JEJICH KULTURA

2.1 Romové v České republice

Romové nejsou pouze etnická skupina, ale národ, proto mluvíme o romské národnostní menšině. Přesný počet Romů na území České republiky neznáme. Situaci při sčítání lidu částečně komplikuje častá migrace. Kancelář *Rady vlády pro záležitosti romské menšiny* uvádí ve své *Zprávě o stavu Romské menšiny za rok 2014*, že některé rodiny se v tomto roce stěhovaly až čtyřikrát. Především je ale situace ztížena faktem, že nelze přesně určit a nikomu dokázat, jestli je nebo není Rom. Ve *Zprávě o stavu Romské menšiny za rok 2014* je také uvedena definice, na jejímž základě vznikají kvalifikované odhady počtu Romů, pořizované koordinátory pro romské záležitosti a romskými poradci: „*Za Roma považujeme takového jedince, který se za Roma sám považuje, aniž by se nutně k této příslušnosti za všech okolností (např. při sčítání lidu) hlásil, a/nebo je za Roma považován významnou částí svého okolí na základě skutečných či domnělých (antropologických, kulturních nebo sociálních) indikátorů.*“ Na základě těchto kritérií bylo napočítáno na našem území přibližně 241 900 Romů, což se rovná 2,3 % z celkové populace České republiky. Zajímavá jsou také čísla v celoevropském srovnání. V Evropě žije okolo 11 milionů Romů, z toho 6 milionů v Evropské unii. Česká republika má mezi zeměmi Evropské unie jeden z nejvyšších podílů zastoupení Romů v celkové populaci. Vyšší má pouze Bulharsko (9,9 %), Slovensko (9 %), Rumunsko (8,6 %) a Maďarsko (7,5 %). Z dlouhodobého hlediska je patrné, že početnost romské menšiny postupně roste. Pokud srovnáme vývoj jejich počtu za posledních 10 let, tak v roce 2004 byl počet mezi 180 a 200 tisíci, což znamená, že za deset let přibylo v naší republice přibližně 60 – 80 tisíc Romů.

V roce 2014 žilo nejvíce Romů v Ústeckém a Moravskoslezském kraji. V Ústeckém kraji činí kvalifikovaný odhad 60 tisíc a v Moravskoslezském 45 tisíc Romů. V ostatních krajích žije na základě toho odhadu maximálně 20 tisíc Romů. Nejméně osídlený je touto menšinou kraj Plzeňský, kde žijí přibližně 3 tisíce Romů.

Při určení počtu osob je také klíčovým údajem mateřský jazyk, v tomto případě romština. Sčítání lidu, domů a bytů je vykonáváno vždy jednou za 10 let a poslední proběhlo v roce 2011. Na území České republiky žilo v tomto roce 4 919 osob, jejichž mateřským jazykem je výlučně romština. Většina lidí uvedla, že jejich mateřštinou je romština společně s jiným jazykem, 33 351 osob s češtinou a 2 100 se slovenštinou.

Romové čelí v naší společnosti mnoha předsudkům a jsou často posuzováni na základě stereotypů. „Diskriminace a nerovné zacházení je jednou z hlavních příčin neúspěchu Romů ve všech klíčových oblastech života.“¹ Často se tato menšina usidluje v tzv. sociálně vyloučených lokalitách (zkr. SVL), které jsou definovány jako prostorově či symbolicky ohraničené lokality, ve kterých je koncentrace minimálně 20 osob žijících v nevyhovujících podmínkách. Nejvíce SVL se nachází v Karlovarském, Ústeckém, Olomouckém a Moravskoslezském kraji. Romové jsou většinovými obyvateli těchto oblastí. Největším problémem SVL je tzv. reprodukce chudoby. Tento pojem označuje situaci dětí, které nebyly vzdělávány v hlavním vzdělávacím proudu, nebydly nikdy na standardní úrovni, dospějí a zakládají vlastní rodiny. Problém chudoby se pak zvyšuje, rozšiřuje a dochází k celkovému zamezení přístupu ke společenským zdrojům. Dalším velkým úskalím těchto izolovaných lokalit je bezpečnostní riziko ze strany pravicových extremistů a celkově pachatelů rasově motivované trestné činnosti, způsobené často velkou koncentrací Romů v těchto oblastech.

Na základě předsudků je romská kultura často považována za méněcennou. Zaměstnavatel bez znalosti konkrétního uchazeče většinou Roma nepřijme pouze z předpokladu, že to bude problémový jedinec. Majitel nemovitosti spíše neposkytne pronájem Romovi, protože se bojí, že takový člověk nebude včas platit nájemné nebo může být znehodnotit. Ve městech, kde se nachází sociálně vyloučené oblasti, dochází nejčastěji k různým protestům a demonstracím.

Romové dosahují v průměru nižší úroveň vzdělanosti, než zbytek obyvatelstva České republiky. Překážkou v získávání vyšší úrovně jsou jim nejen diskriminace a šikana, ale především jazyková bariéra a nedostatečné zázemí. Tyto děti často vyrůstají v prostředí s romským etnolektem a mají později na základní škole velké problémy s českým jazykem. Tomu je možné předcházet zapsáním dítěte do mateřské školy, kde se dítě naučí základním sociálním návykům a lepší mluvě. Do běžné mateřské školy mnoho Romů nechodí. V některých případech proto, že sami nechtějí a v jiných nejsou kvůli diskriminaci a předsudkům přijati. Více romských dětí navštěvuje tzv. přípravné třídy základních škol, které jsou určeny právě pro děti sociálně znevýhodněné a děti, u

¹ Zpráva o stavu romské menšiny a rok 2014. [online]. Cit.: 12. 10. 2015. Dostupný z <<http://www.vlada.cz>>

kterých se projeví známky toho, že potřebují tuto pomoc pro vyrovnání vývoje s vrstevníky. Tyto přípravné třídy jsou ale pouze pro předškolní děti a několikaletou docházku do mateřské školy plně nezastoupí. V rozvoji dětem také brání nedostatečná účast rodičů a absence domácí přípravy a podpory ve vzdělání.

Podcenění předškolní docházky je pro romské děti handicapem, který v pozdějších stádiích vzdělávání jen velmi těžko překonávají. Povinné školní docházky se Romové pochopitelně účastní, ale ne mnoho z nich dokončí sekundární nebo terciální vzdělání. O těchto stupních vzdělání nemáme relevantní statistiky, ale víme, že přibližně 20 % mladých Romů ukončí sekundární vzdělání před řádným skončením studia. S cílem podpořit studium Romů ze sociálně slabých rodin byl zřízen dotační program *Podpora sociálně znevýhodněných romských žáků středních škol a studentů vyšších odborných škol*, v rámci něhož bylo v roce 2014 takto podpořeno 1048 žáků a studentů z romských rodin. Na podporu vysokoškolského vzdělání je dostupné stipendium *Romského vzdělávacího fondu*, které bylo uděleno na akademický rok 2014/2015 celkem 42 studentům ze 63 podaných žádostí. V roce 2013 zažádalo o toto stipendium 73 Romů, z nichž 41 žadatelům bylo vyhověno.

To, že je velké množství Romů nezaměstnaných a odkázaných na sociální dávky, je věc známá, ale bohužel k tomuto tématu nemáme konkrétní čísla. Pouze víme, že lokality nejvíce postižené nezaměstnaností jsou Ústecký kraj (11,47 %), dále kraj Moravskoslezský (10,47 %), Olomoucký (9,79 %) a Karlovarský (9,33 %). Ne náhodou se jedná o kraje, kde je největší koncentrace sociálně vyloučených lokalit obývaných především Romy. Co se týče výzkumů nezaměstnanosti u Romů, máme k dispozici pouze *Analýzu sociálně vyloučených lokalit v ČR z roku 2014*, kde je uvedeno, že nezaměstnaných Romů je v těchto lokalitách přibližně 80 – 85 %. Zbýlých 15 – 20 % práci má, ale ne tak dobře placenou, aby je dostala z této lokality. Při zkoumání těchto statických údajů je třeba přihlídnout k faktu, že data o nezaměstnanosti se týkají pouze osob, které aktivně vstupují na trh práce a pokud jsou nezaměstnaní, jsou takto registrovaní na pracovním úřadu. Lidé, kteří z nějakého důvodu nemohou, nebo nechtějí na trh práce vstoupit, v těchto číslech zahrnuti nejsou, tudíž skutečná míra nezaměstnanosti je ještě větší. Tito lidé mimo trh práce většinou využívají nelegální zdroje obživy nebo jiné alternativní způsoby. Dle odhadů v rámci *Analýzy sociálně vyloučených lokalit v ČR* má s nelegální prací zkušenost 30 – 50 % obyvatel sociálně vyloučených lokalit. Mezi tyto práce většinou patří ty v oboru stavebnictví a lesnictví.

Za alternativní zdroje obživy považujeme například sběr různých surovin, většinou starých kovů, nebo sezónní sběry ovoce, hub a šneků.

Romy také často od získání legálního zaměstnání demotivuje jejich vysoká zadluženost. Jelikož nejsou schopni plnit své závazky a splácet půjčky, doléhá na ně exekuce, do které spadá i jejich priznaný plat. Proto jsou raději evidováni jako nezaměstnaní a obživu shánějí nelegálně, aby si výdělek mohli ponechat.

S vysokou nezaměstnaností souvisí také problematická situace bydlení. Romové jsou jednou z nejohroženějších skupin na trhu s byty a v posledních letech došlo k výraznému propadu této situace. Bydlení v osobním či družstevním vlastnictví je formou velmi málo vyskytovanou a čím dál častěji přichází Romové také o nájemní bydlení. Nejčastějšími důvody této ztráty jsou dluhy na nájemném a energiích, opakovaná porušování dohod o placení pohledávek, neoprávněné užívání bytu dalšími nenahlášenými osobami a různé konflikty rodinné, sousedské, nebo v rámci vztahu se správcem, nebo majitelem bytu. V případě této ztráty standardního bydlení je velmi obtížné, někdy až nemožné, získat tuto úroveň zpět, a to především z důvodu diskriminace. Romové se proto často uchylují k levnějším možnostem bydlení, které většinou nekladou vysoké nároky na bezdlužnost klientů. Jsou to především ubytovny s pokoji nedostatečné velikosti, nízkou kvalitou bydlení a chybějícím sociálním zařízením. Nájem zde bývají ve výši 3 000 – 4 000 Kč měsíčně, což je částka, jenž často neodpovídá standardu bydlení. Zmíněná zařízení takto často „obchodují s chudobou“ a využívají toho, že Romové nemají jinou možnost. Ze statistiky dat o příjemcích doplatku vyplývá, že v roce 2008 žilo v jiných formách bydlení zahrnujících ubytovny celkem 11 027 osob. V roce 2014 se toho číslo vyšplhalo na 47 500 osob. I když nelze určit, kolik procent činí Romové, je evidentní, že jejich počet výrazně stoupá.²

2.2 Historie a kultura

K počátkům historie Romů je velmi málo pramenů a historikové často přenechávali úkol vypátrání jejich původu filologům a antropologům. Student I. Valyi z Nizozemí poznal v roce 1763, že někteří z jeho kolegů pocházejících ze Srí Lanky se fyzicky podobají Romům z jeho rodného města a zaznamenal i značné podobnosti

² Zpráva o stavu romské menšiny a rok 2013. [online]. Cit.: 12. 10. 2015. Dostupný z <<http://www.vlada.cz>>

Zpráva o stavu romské menšiny a rok 2014. [online]. Cit.: 12. 10. 2015. Dostupný z <<http://www.vlada.cz>>

v jazyce. Romština byla později zařazena J. Rüdigerem v roce 1782 do indoevropské jazykové rodiny a v 19. století probíhalo mnoho srovnání romštiny s jazyky indického subkontinentu. Německý lingvista Pott a Slovinec Miklošič napsali díla o romských dialektech na území Evropy a oba se shodli, že pravlastí Romů je Pandžáb, území severního Pákistánu a Indie. Jedni z původních obyvatel toho území se nazývali Domové, kteří byli utlačováni a podrobni přistěhovalým árijským dobyvatelům. Často vedli kočovný život a měli zaměstnání s ním spojená, stejně jako pozdější Romové. Tento dnes užívaný název se vyvinul pravděpodobně indickou cerebrální hláskou *d*, která se později dialektologicky rozlišovala v Arménii na *l* (Lomové), v Sýrii na *d* (Domové) a v Evropě na *r* (Romové). V minulosti ale neměla tato skupina takové vlastní pojmenování. Většinou byli nazýváni různými hanlivými označeními.

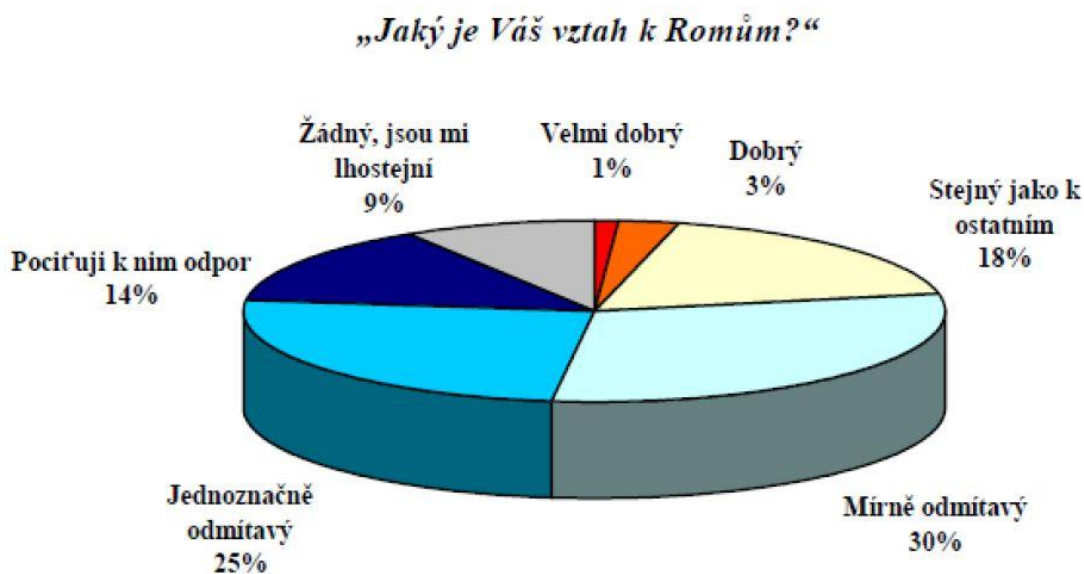
Jak jsem zmínila výše, obživou Romů byla zaměstnání spojená s kočovným stylem života. Především se jednalo o tanečníky, kejklíře, různé formy překupnictví (obchodování s koňmi a jinými zvířaty), poskytování prací a služeb (např. drátenictví, ostření nástrojů), výroba a prodej drobného zboží po domácnostech a na trzích. Vzhledem k nedostatku finančních prostředků získaných z těchto prací využívali často nelegální zdroje obživy (krádeže, žebrota, podvodné magické úkony atd.). Už v této době tedy vznikaly stereotypy okolo Romů a nevráživost vůči nim.

V roce 1888 bylo ve výnosu vídeňského ministerstva vnitra 14 článků týkajících se zadržování a vyhošťování Romů. V roce 1927 byl sepsán Zákon o potulných cikánech, jenž nařizoval jejich evidenci na celém československém území za účelem vyhošťování. 2. 9. 1939 bylo kočování definitivně zakázáno a v době 2. světové války byli romští obyvatelé obětmi holocaustu a byli odváděni do pracovních táborů (např. Lety u Písku, Hodonín u Kunštátu) a tábora likvidačního v Auschwitz-Birkenau. Tuto válku přežilo maximálně 1 000 Romů. Do roku 1989 byla na našem území pracovní povinnost a z té nebyli vynecháni ani Romové, kteří byli většinou zaměstnáváni manuální prací nevyžadující vzdělání (pomocníci na stavbách, komunální a technické služby, uklízečky, pomocné práce v kuchyni atd.). Od 70. let se i v bydlení začali přizpůsobovat majoritní společnosti. Byli ubytováni v místě pracoviště, ale i přesto to částí nezabránilo v migraci a snaze o alespoň částečné udržení kočovného stylu života. V této době bylo vystavěno sídliště Chanov, které je dodnes obýváno téměř výhradně Romy. Po Sametové revoluci a ukončení pracovní povinnosti ekonomická aktivita Romů razantně klesla.

Jak je znatelné z minulosti, stereotypy okolo této menšiny vznikaly dlouhá staletí a nejsou pouze důsledkem jejich současného počínání. Mezi dnešními Romy panuje nízká životní úroveň, špatná bytová situace, vysoká nezaměstnanost a v mnoha případech i vysoká kriminalita. Ale je velmi obtížné tento stereotyp jako jedinec prolomit a vymanit se z něj. (Nečas et al., 2002).

2.3 Mediální obraz Romů a veřejné mínění

V roce 2013 proběhl výzkum agentury STEM (Centrum pro výzkum veřejného mínění Sociologického ústavu Akademie věd), který ukázal na převládající negativní postoj vůči Romům, který vyjádřilo 69 % dotazovaných.

Pramen: STEM, Trendy 4/2013, 1009 respondentů starších 18 let

V listopadu roku 2014 udělala společnost *Median s.r.o.* průzkum v rámci *Hatefree* kampaně, jehož součástí bylo dotazování se osob mezi 15 – 25 lety na jejich názor na Romy. 52 % dotazovaných uvedlo, že přijde s Romy do styku velmi zřídka nebo nikdy. Z tabulky je patrné, že negativněji hodnotí soužití s Romy ti, kteří s nimi do styku vůbec nebo téměř nepřijdou, než ti, kteří se s nimi setkávají nebo je osobně znají.

Tab. č. 2: Míra známosti s Romy ve vztahu k hodnocení soužití s Romy jako velmi problémové

	četnost odpovědí v %	% respondentů, kteří hodnotí soužití s Romy jako velmi problémové
Je členem mé rodiny	3	27
Mám mezi kamarády	16	46
Mám mezi známými / spolužáky	36	51
Potkávám pravidelně	44	57
Potkávám zřídka	35	56
Nepamatuji si, kdy jsem ho/ji naposledy potkal	17	62

Zdroj: Násilí z nenávisti a mládež – zdroje informací, stereotypy, mýty a (ne)snášlivost. Výzkumná zpráva I, 26.11.2014.

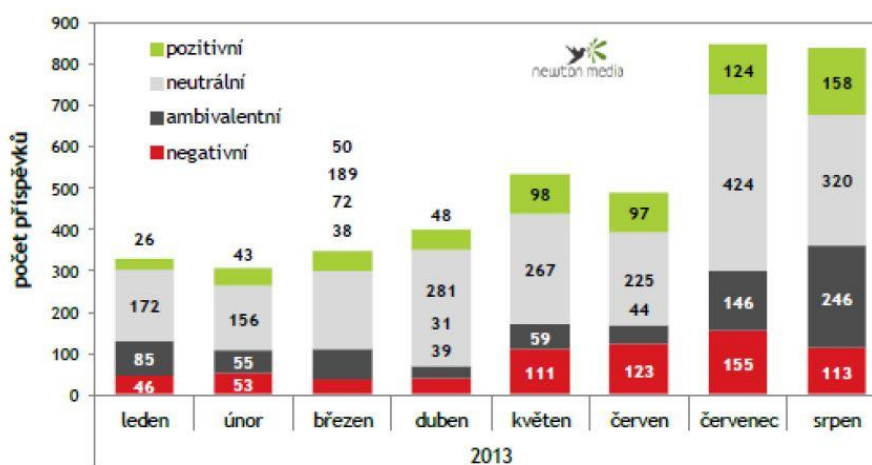
V roce 2013 bylo evidováno 42 trestných činů motivovaných nenávistí vůči Romům. V roce 2014 bylo takových činů 53. Nedá se ale říci, jestli kriminalita vůči Romům klesá či stoupá. Spíše se pohybuje stále v podobné výši. Například v roce 2012 bylo těchto trestných činů 52 a především je třeba přihlídnout k faktu, že máme údaje pouze o trestných činech nahlášených policii.

Vláda České republiky vyvíjí snahu zlepšovat podmínky Romů u nás a především bojovat se stále narůstající diskriminací. Z dotazníkového šetření z roku 2013 ale vyplývá, že občané ČR s těmito snahami nesouhlasí. 81 % dotazovaných, tedy naprostá většina, se klaní k názoru, že práva Romů nevyžadují žádnou zvláštní péči. Většina respondentů také souhlasí s tím, že možnosti romské populace u nás jsou srovnatelné, nebo i lepší s možnostmi ostatních obyvatel. Menšina naopak uznala, že jsou jejich podmínky horší, ale pouze v případech, kdy se Romové ucházejí o zaměstnání či vzdělání.

K obecnému negativnímu mínění o Romech přispívají částečně i media. Velmi málo jsou zastoupené články s tématy, která by přiblížila každodenní život a problémy Romů, jako například školství, zaměstnanost nebo sociální podmínky. Naopak mnohem více článků informuje o konfliktech. Nemusí to být ani články přímo negativně mířené na Romy, ale už jen informace o protestech a násilí páchaném na Romech ukazuje na problematické soužití s touto menšinou. Jak vysvětluje František Kostlán ve svém článku *Česká média nemají k cizincům a cizinkám dobrý vztah*, děje se tak ze tří hlavních důvodů. Prvním je novinářova povrchnost a neznalost, která je odůvodněná nedostatkem času. Dále redakční xenofobie. Tím je myšleno, že i sám redaktor má negativní postoj k Romům, a tak se často nadržuje objektivního postoje a promítne do

článku svůj názor. Posledním a nejdůležitějším je důvod komerční. Každému mediu jde o čtenost, sledovanost a vysoký zisk. V seriózních denících to není tak patrné, protože ty se stále řídí vysokými etickými kodexy, ale především bulvární deníky se řídí poptávkou čtenářů a informační objektivitu posouvají do pozadí, nebo ji úplně ignorují. Na základě těchto priorit je voleno nejen ražení, ale i téma samotného článku. Proto bulvární deníky zajímají především konflikty a senzace.

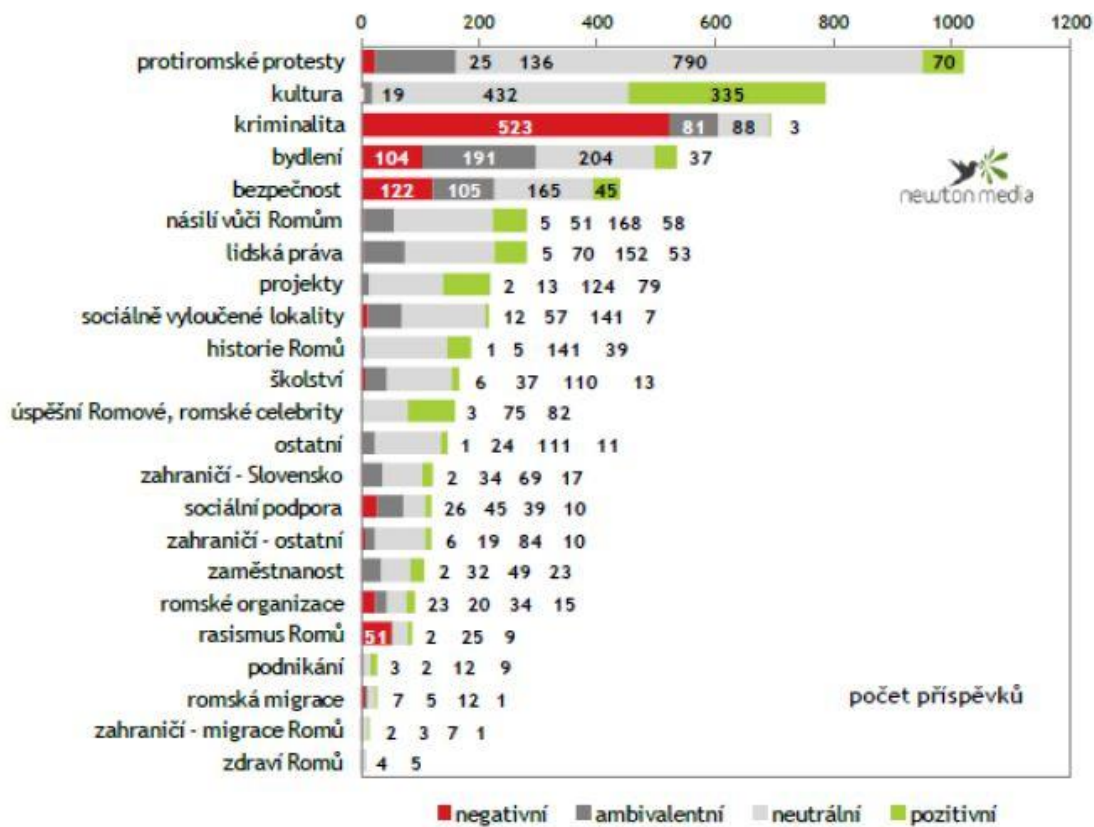
Toto tvrzení částečně vyvrací šetření společnosti *NEWTON Media a.s.*, která provedla v roce 2013 analýzu s názvem *Romové v neklidné době. Analýza mediálních stereotypů spojovaných s Romy.*, ve které zkoumala články týkající se tématu romské menšiny. Z níže vyobrazeného grafu vyplývá, že negativních článků vůči Romům je přibližně 1/8 z celkového počtu. V některých měsících je poměr vyšší v závislosti na různých událostech a v jiných klidnějších měsících zase nižší. Například koncem května roku 2013 došlo k napadení manželského páru skupinou Romů v Duchcově, a to následně vyvolalo četné demonstrace. Proto v květnu je 111 negativních článků z celkových 535 a v červnu rekordní poměr 123 z 489.

Zdroj: *Romové v neklidné době. Analýza mediálních stereotypů spojovaných s Romy.* NEWTON Media a.s., 2013.

Stejná analýza se zabývala také negativním, či pozitivním postojem článků v závislosti na tématu. Z níže uvedeného grafu je patrné, že nejnegativněji jsou psané příspěvky zabývající se kriminalitou romských občanů. Druhé téma s největším

poměrem negativních článků je rasismus ze strany Romů. Ve všech ostatních tématech je negativní postoj oproti ostatním v menšině.³

Zdroj: Romové v neklidné době. Analýza mediálních stereotypů spojovaných s Romy. NEWTON Media a.s., 2013.

³ Zpráva o stavu romské menšiny a rok 2013. [online]. Cit.: 12. 10. 2015. Dostupný z <<http://www.vlada.cz>>
Zpráva o stavu romské menšiny a rok 2014. [online]. Cit.: 12. 10. 2015. Dostupný z <<http://www.vlada.cz>>

III. PUBLICISTICKÝ STYL

„Jako jeden z funkčních stylů současné češtiny představuje zobecněné a nadřazené označení pro všechny žurnalistické texty, které vedle své funkce informativní (zpravovací, sdělné, komunikační) plní ještě funkci persvazivní, působící, ovlivňovací.“ (Čechová et al., 2003, s. 207). Prvním charakteristickým rysem textů publicistického stylu je jejich široké společenské poslání. Jejich úkolem je stručně a výstižně informovat o daném jevu adresáta různého věku, pohlaví, vzdělání a sociálního zařazení. Dalším charakteristickým rysem je dynamičnost. Je důležité, aby se vyvíjel a držel krok s dobou, ve které je utvářen. Tento rys je nejznatelnější při srovnání novinových článků napsaných dnes a např. článků z počátku 20. století nebo před rokem 1989 (Čechová et al., 2003).

Publicistický styl se dělí na styl textů psaných a mluvených. Styl psané publicistiky označujeme jako novinářský nebo žurnalistický – texty periodického tisku. Styl mluvené publicistiky je reprezentován rozhlasovým a televizním zpravodajstvím, komentáři, besedami, rozhovory aj (Chloupek et al., 1991).

3.1 Žurnalistika x publicistika

Výrazy publicistika a žurnalistika se budou v této kapitole objevovat velmi často, proto je třeba tyto termíny vysvětlit a odlišit. Výraz žurnalistika je vymezován jako činnost v hromadných sdělovacích prostředcích a publicistika, novinářství. Někdy tento pojem označuje obor zabývající se touto činností a jindy se jím rozumí pouze tisk (denní, týdenní atd.). Publicistika je někdy chápána jako obor podřazený žurnalistice a jako žurnalistická/spisovatelská činnost v hromadných sdělovacích prostředcích, která slouží k informaci o aktuálních otázkách a komentuje je. Někteří užívají výrazy žurnalistika a publicistika jako synonyma a jiní označují pojmem publicistika souhrn časopisů (např. určitého směru, nebo v určitém období). Publicistice je také někdy přisuzována persvazivní funkce, tzv. funkce přesvědčovací, kterou se publicistika vůči žurnalistice vymezuje. Většina odborných názorů se ale shoduje v tom, že žurnalistika je proti publicistice označení nadřazené a že oba obory představují veřejnou činnost spojenou s mezilidskou mediální komunikací (Čechová et al., 2003).

3.2 Jazyková stránka publicistických projevů

Typickým rysem publicistických projevů je modelovost způsobu vyjádření. Je třeba si uvědomit, že texty tohoto stylu vznikají většinou za omezených podmínek, velmi rychle a s minimální možnou přípravou. Modelovost žurnalistovi jeho práci usnadňuje, ale zároveň ztěžuje. Dochází zde k rozporu s funkcí persvazivní, protože nepodněcuje čtenářovu zvědavost a jeho zájem. Žurnalista proto modelovosti využívá, ale do určité míry ji i vědomě porušuje. S tím souvisí tzv. automatizace a aktualizace. Nutno využívat prostředky stylové aktualizace, ale pokud se začnou využívat běžně, stávají se z nich naopak prostředky automatizované a je třeba najít nové prostředky pro aktualizaci textu (Čechová et al., 2003).

Publicistický styl využívá osobitých výrazových prostředků, tzv. publicismů⁴: obrazných vyjádření (*čísla hovoří jasnou řečí, finanční injekce, kolotoč spekulací* apod.), módních výrazů a výrazů odrážející dobu vzniku (*patová situace, filozofie trhu, internetový pirát* apod.), frazémů a jejich modifikací (*proměnit šanci, alfa a omega, obětní beránek* apod.), výrazů zobecňujících sdělení (*veřejnost, masy, živly* apod.), specifických shodných atributů (*zlatá raketa, kraulová štafeta* apod.), parentezí specificky publicistických a intertextovosti (*jak je obecně známo, jak se lidově říká* apod.), specifických užití jiných jazykových prostředků (vytýkací opis, konstrukce s nepůvodními předložkami, prostředky signalizující kontakt adresátem, nepravé věty vedlejší, hromadění genitivních konstrukcí), využití jazykových prostředků z jiných útvarů a poloutvarů národního jazyka (hovorové – např. *brouzdat po internetu*, knižní – např. *posléze*), metajazykového charakteru vyjadřování (*hodit na papír, pod pokličkou, samoška* apod.) (Čechová et al., 2003).

3.3 Vnitřní diference publicistického stylu

V publicistice existuje velká řada útvarů, které jsou hojně rozvětveny. Lze je ale shrnout do tří základních – styl zpravodajský, styl publicistický v užším slova smyslu – styl analytický a publicistický styl beletristický (Čechová et al., 2003).

⁴ Prostředky, u kterých je patrné sepětí s dobou. Jazykové prostředky jsou s vývojem společenského dění dobově proměnné a právě aktuální a osobité výrazy jsou nazývány publicismy (Čechová et al., 2003).

3.3.1 Zpravodajský styl

Základní funkcí útvarů stylu zpravodajského je funkce informativní, neboli zpravovací, ale částečně i funkce odborně sdělná. Přináší zpravodajství ze sféry politické, ekonomické, společenské, sportovní a stále více informuje o oblasti odborné. Útvary tohoto stylu jsou popularizací odborných poznatků z oborů, které se nejvíce podílejí na vývoji společnosti. Charakteristickými vlastnostmi textů jsou konkrétnost, přímost, stručnost, myšlenková hutnost, nasycenost fakty. Autoři těchto textů jsou velmi často omezeni časem, proto jsou dané útvary velmi krátké (Čechová et al., 2003).

Na rozdíl od ostatních stylů převažuje ve stylu zpravodajském nociónalita výrazových prostředků. Nová, překvapivá a často atraktivní témata jsou zde důležitější než užitý jazykový materiál. Volba jazykových prostředků je určována snahou o maximální objektivitu, o podání nezkreslené, nezaujaté a úplné informace. U textů je patrná tzv. modelovost vyjádření, která vyplývá z opakujících se jevů a událostí, o nichž text informuje a díky nimž ke stereotypnosti výrazových prostředků dochází. Toto je ale jev uvědomělý a autorovi při tvorbě textu pomáhá (Minářová, 2011).

Tato modelovost a standardizovanost se projevuje i v syntaxi, pro kterou jsou charakteristické především kratší větné celky, jednoduché dvojčlenné věty nebo věty s velkým množstvím rozvíjejících větných členů. Morfologické výrazové prostředky jsou většinou spisovné a stylově nepříznakové, pouze v mluveném zpravodajství může být použito prostředků hovorových. Slohový postup užitý ve zpravodajském stylu je především informační. Účelem je objektivní zachycení a sdělení nejdůležitějších informací bez průvodního objasňování a zdůvodňování vyřčených faktů.

Základními útvary zpravodajského stylu jsou zpráva, krátká zpráva neboli noticka, rozšířená zpráva blížíící se novinářskému referátu, oznámení, inzerát, komuniké, publicistický referát a reportáž (Čechová et al., 2003).

3.3.2 Publicistický styl v užším slova smyslu

Na rozdíl od textů zpravodajského stylu nejde u textů publicistické stylové sféry čistě o předání informací, ale také o jejich analýzu, komentář a hodnocení. Kromě funkce informativní mají texty analytického stylu celý komplex dalších funkcí, a to především funkci persvazivní neboli přesvědčovací, dále získávací, ovlivňovací, formativní. Tyto texty často ani nové poznatky nepřinášejí, ale pouze komentují informace už dříve sdělené a obohacují je o analýzu s argumentací a o prezentaci autorova postoje. Právě v této prezentaci postoje se projevuje persvaze. Publicista se

snaží, kromě jiného, dopátrat všech souvislostí, příčin a důsledků. I přes snahu o objektivitu může být vyjádření postoje autora subjektivní (Minářová, 2011).

Podle publikace *Současná česká stylistika* (Čechová et al., 2003) je u publicistického stylu v užším slova smyslu přítomna nejen modelovost a automatizace, ale převládají zde prostředky stylové aktualizace a aktivizace. Ty se projevují především obměňováním stabilizovaných výrazových prostředků a cíleným porušením modelovosti. Často se v textech objevují prostředky nové, prostředky s nepřímým pojmenováním skutečnosti, nebo pojmenování užitá v neobvyklém kontextu. Analytický styl se také vyznačuje hojným užitím frazémů, expresivních výrazů a okazionalismů. E. Minářová (2011) dodává, že tyto prostředky zajišťují persvazivní charakter textu, jelikož obraznost vyjádření, a s tím spojená zvýšená emocionalita a působivost, poutají pozornost adresáta a ovlivňují ho. Kromě toho bývá k zajištění persvazivní funkce textu hojně užitá tzv. prostředků argumentačních, dotvrzujících a přesvědčujících. Autor daného útvaru zde promyšleně argumentuje pomocí faktů, příkladů, výroků známých a uznávaných osobností atd.

Odborná literatura nazývá útvary tohoto stylu mnoha termíny. Kromě tradičního označení publicistika analytická existují také tato označení: publicistika beletrizující, blábolivá, manipulátorská, úvahová nebo spekulativní. V žurnalistické praxi je nyní velmi populární nový směr, tzv. publicistika investigativní neboli pátrací. Soustředí se na odhalování neznámých faktů a řešení dosud nevyřešených kauz (Minářová, 2011).

K útvarům publicistického stylu v užším slova smyslu řadíme úvodník, komentář, glosu, novinářský posudek, novinářskou recenzi a kritiku, interview, projev, proslov, diskusi, debatu, polemiku aj. (Čechová et al., 2003).

3.3.3 Publicistický styl beletristický

Oproti předchozím dvěma stylům vystupují u stylu beletristického do popředí mnohem více individuální rysy autora a jeho subjektivní styl. S tím také souvisí velký nárůst beletrizace vyjadřování a je zde patrné ozvláštnění jazyka obrazným vyjádřením skutečnosti pomocí metafor, metonymií, synekdoch, personifikací, epitet apod. (Čechová et al., 2003). *Stylistika pro žurnalisty* (Minářová, 2011) k tomu dodává, že kromě funkce informativní a ovlivňovací plní útvary tohoto stylu také funkci estetickou. Ale i přes značnou estetizaci a beletrizaci některý žánrů je zde stále velká odlišnost od sféry umělecké.

K útvarům beletristickým patří novinářský fejeton, sloupek, črta, medailonek a beletrizovaná reportáž (Čechová et al., 2003).

IV. PERSVAZE V ŽURNALISTICE (V PUBLICISTICE)

Funkce persvazivní, jinak také funkce přesvědčovací, ovlivňovací, získávací, vybízecí, hodnotící nebo uvědomovací, je konstituujícím rysem publicistického funkčního stylu. Persvaze se snaží formovat vědomí recipientů a působit na veřejné mínění. Aby se text stal textem persvazivním, musí splňovat určité podmínky. Přestože jde o domněnky a neexistuje žádný stoprocentní výzkum na efekt mediální komunikace, lze říci, že předpokladem pro působení persvazivní funkce v masových médiích je jejich společenská prestiž. Tato prestiž vyplývá z předpokladu pravdivosti sdělovaných skutečností a z důvěryhodnosti postojů zaujímaných jejich produktořem. Povaha persvaze je v mediích velmi různorodá. Nejmarkantnější rozdíl je patrný ve srovnání tzv. tisku seriózního a bulvářního. Tyto odlišnosti spočívají především v její formě, intenzitě a explicitnosti. V mediích se projevuje prostředky verbálními a neverbálními (Jaklová, 2002).

Persvazi je možné analyzovat na třech úrovních: autorské (míru přesvědčovací funkce určuje sám autor/novinář pomocí jím zvolených výrazových prostředků), na úrovni dialogických forem žurnalistických projevů (ta se projevuje při rozhovorech a diskuzích, záleží na zvolené komunikační strategii) a redakční (charakter novinářského projevu v žurnalistickém celku). Některá média dokonce překračují funkci přesvědčovací a hraničí až s manipulací se čtenářem. Tato hranice je ale opět velmi nejasná a těžko stanovitelná (Pravdová, 2006).

4.1 Verbální prostředky persvaze

Persvazivní funkce verbálních prostředků je podmíněna srozumitelností (interpretace textu musí proběhnout bez nesnází i při snížené pozornosti) a kredibilitou (důvěryhodnost, které je dosahováno volbou významově adekvátních výrazových prostředků, náležitě stylové vrstvy, vnější prezentací textu atd.).

Verbální prostředky persvaze jsou prezentovány jednotkami všech jazykových plánů. Na **hláskoslovné úrovni** jsou to prostředky fonetické, jako je opakování hlásky na začátku dvou a více výrazů (např. *Vážné varování ve vážné situaci*), hromadění slov se stejnou hláskovou skupinou (např. *Žalovaný žaluje žalujícího*), slovní hříčky založené na hromadění podobně znějících slov (např. *Zběha doběhli. Zběhovi hrozí až rok vězení*) atd. Na **úrovni slovtvorné** jsou to odvozeniny utvořené podle sufixálního modelu (např. *mečiarizace, umobilovat se*), odvozeniny vzniklé přehodnocením

komponentu složeniny v afix (např. *megazisky, pidivolby*), dále neologická kompozita (např. *Zemanoklaus, sekerobijex, sexturista*) a výrazy s neobvyklým posunem významu (např. *mršník zapomnění, záludy a rány pod pás*). Mezi nejčastěji využívané prostředky **roviny syntaktické** patří řečnická otázka a řečnická odpověď. Řečnické otázky bývá využíváno k vyjádření naléhavého tvrzení a řečnická odpověď bývá většinou spojena s řečnickou otázkou, na kterou tímto způsobem autor sám dopovídá, a to zpravidla neočekávaným způsobem. Dalšími syntaktickými prvky jsou konstrukce s komunikační funkcí direktivní (výzvy), interogativní (otázky), komisivní (závazku), permisivní a koncesivní (dovolení, souhlasu), s funkcí varování a satisfakce. Nejčastěji ale bývá persvazivní funkce stimulována **prostředky lexikálními**. Jsou to hodnotící adjektiva (např. *vcelku úspěšné neúspěchy*), dále obrazná pojmenování jako personifikace (např. *Politické straně nezbylo, než se ve svém opozičním spánku obrátit na druhý bok.*) a metafora, metonymie nebo přirovnání (např. *Jako po orgasmu zářily včerejší norské deníky*). Dalšími tradičními lexikálními prostředky jsou expresivní a emotivní pojmenování (např. *Slušní občané, oběste se: co politik, to darebák, co volič, to blb.; Nyní mu hrozí osm let lapák.*). Nakonec jsou to také výrazy exkluzivní (lexikální výpůjčky z cizích jazyků apod.) nebo různé formy mezitextového spojení – citace a aluze (např. *A tak na to šli mnozí zákonodárci velmi chytře od parlamentního lesíka.*) (Jaklová, 2002).

4.2 Neverbální prostředky persvaze

Dělí se na **prostředky akustické** (prajazykové jevy v rozhlasovém a televizním vysílání) a **vizuální** (obrazová složka v televizním vysílání a v tisku). Vizuální prostředky se pak dále člení na prostředky ideografické (fotografie, ilustrace, tabulky, grafy atd.) a prostředky grafické (různé typy titulků, nadtitulků a podtitulků, jejich typografické a barevné ztvárnění, dále interpunkční znaménka, výběr různých typů písma, členění textu na odstavce atd.) (Jaklová, 2002)

V. STRUČNÁ CHARAKTERISTIKA PERIODIK

5.1 Mladá fronta Dnes

Mladá fronta dnes je v současné době jedním z nejčtenějších deníků v České republice. Vychází u nás od roku 1990 a v současné době je jejím vydavatelem mediální společnost MAFRA.⁵ Čtenáři Mladé fronty mají denně na výběr tyto rubriky: Z domova, Ekonomika, Publicistika, Ze světa, Kultura, Názory, dále zprávy z regionu a Sport. Noviny jsou také každý den doplněny o časopis (v pondělí Ona Dnes, úterý Test Dnes atd.). Vydavatelství MAFRA charakterizuje deník takto: „*Mladá fronta DNES je největší seriózní deník v České republice. Čtenářům přináší aktuální a kvalitní zpravodajství, užitečné servisní informace i oddechové čtení ve specializovaných přílohách a časopisech.*“⁶ V roce 2015 se prodávalo každý den v průměru 244 287 výtisků MF Dnes. S tímto číslem je druhým nejprodávanějším tuzemským deníkem. Tuto pozici si drží i přes fakt, že jeho prodejnost klesla oproti roku 2014 o 9,6 %.⁷

5.2 Lidové noviny

„*Nejstarší dosud vycházející český deník, založený v roce 1893, se dlouhodobě profiluje jako kvalitní celostátní zpravodajský list se speciálním zájmem o politiku, ekonomiku, kulturu a vzdělání.*“⁸ Lidové noviny přinášejí svým čtenářům nejnovější informace z domova i ze světa, zpravodajství z politiky a byznysu, komentáře a názory významných českých i zahraničních osobností. Deník je také doplněn v různé dny rozličnými přílohami (Akademie, Medicína atd.). Stejně jako Mladá fronta Dnes vychází pod vydavatelstvím MAFRA. V roce 2015 bylo prodáváno průměrně 39 664 výtisků. Je jedním z mála deníků, jehož náklad oproti roku 2014 stoupl, a to o 4,4 %.⁹

5.3 Hospodářské noviny

Hospodářské noviny vycházejí, na rozdíl od Mladé fronty a Lidových novin, jen od pondělí do pátku a ze všech deníků dávají největší prostor informacím z ekonomiky a byznysu. Přinášejí rozhovory s významnými českými a zahraničními osobnostmi

⁵ <http://www.mafra.cz>, cit. 2015-03-09.

Kromě *Mladé fronty Dnes*, *Lidových novin* a *Hospodářských novin* vydává např. *Metro* nebo *5plus2* a spravuje hudební televizi *Óčko*.

⁶ <http://www.mafra.cz>, cit. 2015-03-09.

⁷ *Deníky 2015: Trend se nelepší, ale ani nezhoršuje*. [online]. Dostupný z <<http://www.mediaguru.cz>>

⁸ <http://www.mafra.cz>, cit. 2015-03-09.

⁹ *Deníky 2015: Trend se nelepší, ale ani nezhoršuje*. [online]. Dostupný z <<http://www.mediaguru.cz>>

z oblasti obchodu. Součástí tisku jsou také pravidelné denní a týdenní rubriky a různé přílohy. Vydavatelem Hospodářských novin je společnost *Economia*¹⁰. Náklad HN je ze všech analyzovaných deníků nejnižší. V roce 2015 se prodávalo průměrně 32 695 výtisků a od roku 2014 tento počet klesl o 4,8 %.¹¹

5.4 Blesk

Blesk je v současné době nejprodávanějším a nejčtenějším deníkem v České republice. V roce 2015 byl průměrný náklad deníku 244 287, což je o 8 % nižší než v roce 2014.¹² Přináší především informace bulvárního charakteru ze společenského dění, ale také zpravuje veřejnost o událostech z domova, ze světa a z oblasti sportu. Součástí deníku jsou přílohy: páteční Blesk TV magazín, sobotní Blesk TV mánie, komerční přílohy, dále samostatně prodejny Nedělní Blesk nebo Blesk Křížovky a Nedělní Blesk křížovky. Vydavatelem Blesku je společnost Czech News Center, a.s.¹³

5.5 Aha!

Stejně jako deník *Blesk* náleží *Aha!* pod vydavatelství Czech News Center, a.s., které ho charakterizuje takto: „*Deník Aha! je druhý nejčtenější český bulvární deník. Klade důraz na rychlé, přesné a aktuální zpravodajství a hravou formou přináší informace ze showbyznysu, zajímavosti a senzace z domova i ze zahraničí.*“¹⁴ Obsahuje výhradně zprávy bulvárního charakteru. V roce 2015 byl jeho průměrný náklad 58 054 výtisků, z čehož vyplývá, že má oproti Blesku přibližně 1/5 čtenářů. I prodejnost *Aha!* od roku 2014 klesla, a to o 7 %.¹⁵

¹⁰ <http://economia.ihned.cz>, cit. 2015-03-09.

Kromě *Hospodářských novin* vydává např. časopisy *Respekt*, *Ekonom*, *Marketing&Media* a jiné.

¹¹ *Deníky 2015: Trend se nelepší, ale ani nezhoršuje.* [online]. Dostupný z <<http://www.mediaguru.cz>>

¹² *Deníky 2015: Trend se nelepší, ale ani nezhoršuje.* [online]. Dostupný z <<http://www.mediaguru.cz>>

¹³ <http://www.cncenter.cz>, cit. 2015-03-09.

Kromě *Blesku* vydává například deník *Aha!* nebo společenský týdeník *Reflex*.

¹⁴ <http://www.cncenter.cz>, cit. 2015-03-09.

¹⁵ *Deníky 2015: Trend se nelepší, ale ani nezhoršuje.* [online]. Dostupný z <<http://www.mediaguru.cz>>

VI. VERBÁLNÍ OBRAZ ROMŮ NA ZÁKLADĚ TEMATICKO-OBSAHOVÉ ANALÝZY ČESKÝCH PERIODIK

6.1 Bulvární tisk a tematika jeho textů týkajících Romů

Témata článků v mnou analyzovaných bulvárních denících *Blesk* a *Aha!* jsou poměrně pestrá, ale mají jedno společné. Je v nich zachycena nějaká senzace a téma, které čtenáře šokuje a zaujme. Stejně jako v seriózních denících převládají články informující o kriminální činnosti a především ty, které se týkají násilného a agresivního chování. Tomuto tématu se věnuje přibližně 50 % článků, ale ty se dále dělí na agresivní chování Romů a na agresivní chování proti Romům. Navíc jsou tyto události vylíčeny v bulvárním tisku mnohem dramatičtěji. Oproti seriózním deníkům je v *Blesku* a v *Aha!* také větší množství zpráv ze světa celebrit ze šoubyznysu a známých politiků. Většinou jde o nějaké skandální chování nebo nevhodné vyjadřování k romské tematice.

6.1.1 Hypertémata analyzovaných publicistických textů bulvárního tisku v souvislosti s Romy

Témata zkoumaných článků jsem u bulvárního tisku rozdělila do sedmi skupin. Nejpočetněji zastoupená je skupina *Agresivita, násilí, vraždy*, tedy zprávy informující o násilných útocích a událostech s nimi spojených (soudní řízení atd.). Další je *Politika*, ve které jsou články zaměřující se na informace z politického světa, které se týkají Romů. Skupina *Romové a svět šoubyznysu* je také velmi početná, i když ne tolik, jak by se dalo u bulvárního deníku čekat. Zde jsou především příspěvky o romských celebritách nebo jiných celebritách s Romy spojených. Dále jsem se věnovala *Sociální problematice*, ve které byly řešeny otázky životní úrovně Romů a témata týkající se péče o dítě. *Krádež a podvod* je kapitola, do které jsem zařadila články o podvodech za účelem obohacení a krádežích, při kterých nedošlo k násilnému napadení. Poslední je *Strach z Romů*, která obsahuje výpovědi lidí, kteří se bojí Romů a nejsou spokojeni se soužitím s touto menšinou. Na závěr jsem tematicky nezařaditelné články shrnula do skupiny *Ostatní*.

Agresivita, násilí, vraždy

Článků s tímto tématem je v obou denících přibližně 50 %, přesněji v deníku *Aha!* o násilném jednání informuje 27 článků z celkových 58 a v deníku *Blesk* 56 článků ze 118. Jejich obsahem jsou informace o tom, že se nějaký násilný čin stal, dále různé dohry těchto činů (dokumentace následných reakcí pachatelů, obětí, příbuzných atd.) a konečně i informace o soudních procesech a jejich výsledcích.

V člancích ale nejde pouze o agresivitu ze strany Romů, ale naopak i o násilí páchané na Romech a tyto dvě skupiny jsou překvapivě zastoupeny velmi vyrovnaně. V deníku *Aha!* je poměr článků 14 (agresor Rom) ku 13 (agresor Čech) a v deníku *Blesk* 30 (agresor Rom) ku 26 (agresor Čech), tudíž v obou převažují články týkající se agresivního jednání Romů. Tyto články se však nevěnují každý jinému jednotlivému útoku, většinou na jeden útok spadají přibližně 3 až 4 články. Tyto zprávy informují o sporech mezi Romy: „*Velká rvačka na pohřbu v Piešťanech: Romové se chtěli povraždit navzájem!*“ (Blesk, 15. 12. 2014), o násilných přepadeních (v některých případech končících smrtí, často kvalifikovány jako vraždy): „*Romové zbili manželský pár: Lidem v Duchcově omluva nestačí, poteče krev?*“ (Aha!, 29. 5. 2013), „*100 Romů napadlo mladé fotbalisty: Neštíteli se mlátit ani děti!*“ (Blesk, 23. 3. 2014)

Co se týče motivace těchto násilných činů, je to buď touha po obohacení se, nebo jde o motivaci rasovou (nenávisť Romů vůči Čechům). Je ale velmi těžké určit hranici toho, v jakém případě šlo o napadení s účelem krádeže a v jakém ne. Kořistí takové loupeže jsou často předměty s malou finanční hodnotou, tudíž je pravděpodobnější možnost, že šlo o samoúčelnou agresivitu, popřípadě s rasovým podtextem: „*Ivan Demeter zabil Milana kvůli cigaretě: Dostal jen dva roky!*“ (Aha!, 29. 1. 2013), „*Rom (17) a Romka (30) kradli v obchodě: Prodavače prý strhli náušnice a vyškubali vlasy!*“ (Aha!, 17. 1. 2014)

V člancích, které informují o agresivitě Čechů vůči Romům, jde (až na několik málo výjimek) o rasistické útoky. V několika zprávách jsou agresory jednotlivci, nebo malé skupinky: „*Skinhead seděl za vraždu Roma na diskotéce: Za dobré chování ho pustí po 13 letech!*“ (Blesk, 25. 6. 2014), „*Kdyby to nebyli Romové, nikdy bych nevystřelil, řekl u soudu střelec s kuší*“ (Aha!, 22. 5. 2013), ale nejpočetněji jsou zastoupené články informující o násilí na hromadných protiromských demonstracích: „*Tvrdé střety s radikály v Ostravě: Sklacky a kameny vyrazili k romské čtvrti. 60 zatčených!*“ (Blesk, 24. 8. 2013), „*Rasistický útok v Praze: Náckové zbili Romy kovovým boxerem*“ (Blesk, 13. 12. 2013)

Politika

Překvapivě velké množství článků se věnuje událostem ze světa politiky. Větší koncentrace těch politických je v deníku *Blesk*, tam je jich 25 z celkových 118 a v *Aha!* 6 z 58. Je zde ale velký rozdíl mezi konkrétním zpracováním dané tematiky v seriózním a v bulvárním tisku. Oproti serióznímu tisku se pouze minimum článků v bulvárních denících týká politiky jako takové (zákonů, novel a rozhodnutí, které se týkají Romů): „*Mad'arský premiér Orbán: Zaměstnejme v Evropě namísto přistěhovalců Romy!*“ (Blesk, 25. 8. 2014), „*Romové míří do parlamentu: Ukážeme vám, co umíme! 0,3 % členů nové strany má vysokoškolské vzdělání...*“ (Aha!, 5. 9. 2013). Velká většina se věnuje skandálnímu odhalení politiků, kteří buď vyřkli, nebo napsali na sociální síť rasistický výrok zaměřený proti Romům, nebo jsou nějakým způsobem spojeni s Romy nebo rasovým extremismem: „*Exposlanec Chaloupka napadal na facebooku Romy: Dostal podmínku!*“ (Aha!, 5. 8. 2014), „*Okamura: Ať se Romové vystěhují do vlastního státu!*“ (Blesk, 28. 6. 2013), „*Šok na Slovensku: Hejtmanem se stal pravicový extremist, který nenávidí Romy!*“ (Blesk, 24. 11. 2014). Několik článků řeší podobné výroky, ale ze strany státních orgánů: „*Úlet policejního ředitele: „Černý svině“ nevolali na Romy, ale na policisty!*“ (Aha!, 5. 7. 2013). Další malou skupinou jsou články týkající se volby romského krále. Ve zkoumaném období vyšlo několik článků o smrti původního krále a o něco více článků o volbě nového: „*Romové mají nového krále: Stal se jím podnikatel z Brna!*“ (Blesk, 7. 4. 2014)

Romové a svět šoubyznysu

Vzhledem k povaze deníků je tato skupina velmi početně zastoupena, ale k mému překvapení ne tolik, jak by se dalo očekávat u tisku s bulvárním zaměřením. V deníku *Aha!* je poměr větší, takových článků se zde objevilo 11 z 58 a v *Blesku* také 11, ale ze 118. Ale jsou i v těchto dvou kategoriích případy, kdy se hranice překrývá. Do skupiny *Politika* jsem například zařadila rasistické výroky Tomia Okamury a do skupiny *Romové a šoubyznys* jsem zařadila podobné výroky televizní moderátorky, tudíž kdybych zvolila jiné kategorie (např. kategorii rasistických výroků), poměr by vypadal jinak.

Do této kategorie spadají články týkající se veřejně známých Romů: „*Zpěvačka Věra Bílá pohřbila manžela: Nad otevřenou rakví ji křísili francovkou!*“ (Blesk, 11. 11. 2013), „*Rolins a Rytmus ověšení luxusem: Provokovali chudé Romy!*“ (Aha!, 17. 7.

2014). Dále se objevily v *Blesku* 2 a v *Aha!* 1 článek o rasistických výrociích známé moderátorky: „*Moderátorka, která nadávala na nedonošeného smradlavého cigána: Zhroutila se a přestala jíst!*“ (Blesk, 20. 5. 2014) a v obou denících jsou také články týkající se soutěže krásy Miss Roma: „*Pořadatel Miss Roma: Soutěž potkal stejný osud jako Českého slavíka!*“ (Blesk, 17. 12. 2013). *Blesk* ještě informuje o hudebním hitu na internetu: „*Ve škole mi zapálili vlasy, vzpomíná na drsné dětství zpěvačka romského hitu*“ (Blesk, 10. 7. 2013). Deník *Aha!* obsahuje navíc několik článků o známých televizních pořadech spojených s Romy: „*Výměna manželek: „Jsi kretén“! Vyslechl si despotický Rom v invalidním důchodu*“ (Aha!, 11. 10. 2013), „*Překvapení v seriálu První republika: Nová postava s pikantní minulostí!*“ (Aha!, 17. 5. 2014) a článků o známých osobnostech nějaký způsobem s Romy spojených: „*Dcera Mileny Dvorské zpět v ČR i s Parsifalem a 9 dětmi: Jsme přátelé Romů!*“ (Aha!, 30. 10. 2015), „*Zapomenutý Chodúr ze Superstar hledá spásu u Romů: Bude vystupovat s jejich kapelou!*“ (Aha!, 12. 3. 2013).

Sociální problematika

Sociální problematika je dalším častým tématem článků. U obou deníků se jí zabývá necelá 1/10 příspěvků, konkrétně v *Aha!* 4 z 58 a v *Blesku* 10 ze 118. Překvapivé je, že pouze 1 článek, konkrétně v deníku *Aha!*, se věnuje problematice nezaměstnanosti Romů. V České republice jde o velmi populární téma, ale v analyzovaných bulvárních denících se až na jednu výjimku této problematice nevěnují: „*Romové nechtěli pracovat, přišli tak o obecní byty!*“ (Aha!, 24. 11. 2013). Dále v *Blesku* byl 1 článek věnující se špatné životní úrovni Romů: „*Vítejte v evropském městě kultury! Košice dostaly 1,5 miliardy a Romové dál žijí v odpadcích*“ (Blesk, 4. 11. 2013). Zbytek článků se sociální tematikou se zabývá dětmi. V obou denících se objevily dohromady 4 příspěvky o nedostatečné péči o dítě nebo dokonce o týrání dětí: „*Týrali postiženého syna hlady: Mário (21) vážil jen 30 kg!*“ (Aha!, 11. 4. 2014), „*Slovenským Romům odebrali v Anglii 6 dětí a dali je k adopci: Přišli jsme o dávky, pláčou rodiče*“ (Blesk, 27. 3. 2013). V *Blesku* se dále věnují v několika článcích kauze o albínském dítěti mezi Romy, které matce odebrali s podezřením, že jej unesli: „*Potkal tuhle holčičku stejný osud jako Maddie? Andílka (4) našli v táboře Romů*“ (Blesk, 19. 10. 2013), „*DNA testy odhalily pravdu: Blondatý andílek je Romka!*“ (Blesk, 26. 10. 2013).

Krádež a podvod

Posledním tématem, kterému se věnují oba dva deníky je téma krádeže a podvodu. I podvod, o kterém píší tyto články, je ve své podstatě krádeží, ale jde spíše o rafinovanou formu, jak připravit o peníze stát či nějakou společnost. Krádeží myslím odcizení nějakého majetku nebo peněz v situaci, kde dochází k interakci mezi lupičem a okradeným. Příspěvků, v nichž se psalo čistě o krádeži bez násilného napadení, je velmi málo. V případech napadení za účelem krádeže, jsem články zařadila do skupiny *Agresivita, násilí, vraždy*. V deníku Blesk se věnují pouze tématu podvodu, ne tématu krádeže, a to ve 2 článcích: „*Čeští Romové v Británii: Pro dávký jezdili v BMW! Dostali 12 let*“ (Blesk, 10. 11. 2013). V *Aha!* naopak neřeší téma podvodu, ale pouze krádeže (také ve 2 článcích): „*Daniela (9) dostala za vysvědčení pejska: Zloděj jí vytrhl štěně z náručí!*“ (Aha!, 2. 8. 2013), „*Drzé praktiky mladých Romů: Okrádají hned u bankomatu!*“ (Aha!, 23. 4. 2014).

Strach z Romů

Tímto tématem se zabývá pouze deník Blesk. Samozřejmě, že téma strachu z Romů naleznete téměř v každém článku, ale pouze u 6 článků byl hlavním tématem. Jde o výpovědi lidí, kteří se bojí buď Romů žijících s nimi společně ve městě, nebo Romů, kteří by se měli přistěhovat: „*Budějovičtí křičeli: Primátore, přijď na Máj bydlet*“ (Blesk, 9. 7. 2013), „*Dívka z Tanvaldu: Romům bych postavila vlastní koupaliště*“ (Blesk, 7. 3. 2013).

Ostatní

V obou denících se objevilo několik příspěvků, jež nebylo možné zařadit do žádné skupiny a které se nějakým způsobem odlišovaly. Jak v *Blesku*, tak v *Aha!* je 1 článek o Romovi, který se stal úspěšným a získal dobré zaměstnání, navzdory překážkám a předsudkům: „*Michal Joška: Rozhodl jsem se porazit osud!*“ (Aha!, 1. 3. 2013), „*Českému Romovi se splnil sen: Doma ho mlátili náckové, emigroval a v Británii se stal policistou!*“ (Blesk, 9. 10. 2013). V deníku *Aha!* byly 2 věnovány fotbalovému hřišti v Chanově (sídlíště obývané převážně Romy): „*Chanov má nejmodernější hřiště: Za 6 500 000!*“ (Aha!, 6. 9. 2013) a 1 článek o barmanovi, který odmítl obsloužit Romy: „*Barman, který odmítl obsloužit Romy, jim musí platit odškodné. Ti ho považují za nízké*“ (Aha!, 14. 6. 2014)

6.2 Seriózní tisk a tematika jeho textů týkajících se Romů

Témata článků v seriózním tisku jsou mnohem rozmanitější než v tisku bulvárním. Některá témata jsou společná, ale ve všech třech denících seriózních jde především o podání nějaké důležité informace ve spojitosti s Romy, ne o nalezení skandálu nebo nějaké senzace. Články se věnují objektivnímu popisu nějaké události (demonstrace, napadení, krádež atd.), informují o různých novelách zákonů a rozhodnutích vlády, které Romy ovlivňují, ukazují výsledky různých průzkumů a anket, líčí zajímavé životní příběhy Romů apod.

6.2.1 Hypertémata analyzovaných publicistických textů seriózního tisku v souvislosti s Romy

Jak jsem již zmínila výše, témata článků v seriózním tisku jsou opravdu pestrá, a proto jsem se setkala i s větším počtem těch, které do skupin rozdělit nelze. Taktéž je přítomná kategorie *Agresivita, násilí a vraždy* a opět jsem příspěvky s touto tematikou rozdělila do dvou skupin podle toho, jestli je agresorem Rom, nebo jestli je naopak násilí páčáno na Romech. Dalším hypertématem stejným jako v tisku bulvárním je *Politika*. Ve skutečnosti jde ale spíše o stejný název skupiny, protože ty zprávy samotné jsou od těch bulvárních velmi rozdílné. Rozhodla jsem se udělat speciální skupinu článků *Rasismus a křivda na Romech*, ve které nejde o agresivní chování, ale o rasovou diskriminaci Romů, ať už ze strany úřadů, nebo ze strany jednotlivců. I v seriózním tisku se objevuje hypertéma *Sociální problematika*, ovšem zde se autoři příspěvků věnují spíše životní úrovni Romů, než senzacím o unesených dětech, jak tomu bylo v *Blesku* a v *Aha!*. *Strach z Romů* je zde vyobrazen velmi podobně jako v bulvárních denících. Dalšími zvláštními kategoriemi jsou *Úspěšní a pracovití Romové* a *Vzdělání*, z nichž první se věnuje Romům, kteří překročili hranice předsudků, a podařilo se jim prorazit v jejich oboru a druhá se věnuje otázkám vzdělání Romů a problematice s tím spojené. Poslední zvláštní skupina článků je *Kultura a šoubyznys*, která se věnuje příspěvkům o kulturních událostech, televizních pořadech nebo celebritách spojených s Romy.

Agresivita, násilí, vraždy

Stejně jako v bulvárním tisku je i v tisku seriózním tato skupina co do počtu článků zastoupena nejpočetněji. V *Mladé frontě Dnes* se tomuto tématu věnuje 52

příspěvků z celkových 339. Není to tak velké procento, pokud to porovnáme se zastoupením těchto článků v tisku bulvárním, ale to je dáno velkou pestrostí témat seriózního tisku. V *Lidových novinách* jich informuje o agresivitě 36 ze 117 a v *Hospodářských novinách* 4 z celkových 15. Ve všech třech denících se vyskytuje více zpráv informujících o násilí páchaném na Romech než zpráv o agresivitě Romů. V *Hospodářských novinách* dokonce není ani jeden příspěvek zpravující čtenáře o agresivitě Romů, ale vzhledem k celkovému počtu článků to není až tak překvapující. Pokud mluvíme o případech, kde je agresorem Rom, jde většinou o konflikt mezi několika málo jedinci (napadení jednotlivce, popř. malou skupinkou): „*Mladistvý z mačetového útoku v Novém Boru dostal 4,5 roku vězení*“ (LN, 14. 2. 2014), „*Za vrhání dlažby na dům svědka dostali muži ze Strýčkovice vězení*“ (MF Dnes, 18. 12. 2014). U zpráv, kde je násilí pácháno na Romech, je v několika málo případech jeden nebo malá skupinka agresorů: „*Tři roky po útoku zápalnou lahví na Romy policie dopadla dva podezřelí*“ (MF Dnes, 4. 11. 2014), „*Kuší zastřelil domnělého zloděje. Soud potvrdil desetileté vězení*“ (LN, 31. 7. 2013), ale takových je pouze minimum. Většina z nich se zabývá hromadnými demonstracemi a pochody radikálů: „*V Ostravě létaly vzduchem cihly i popelnice. Policie zadržela 60 extrémistů*“ (LN, 24. 8. 2013), „*Nikoli demonstrace ale pogrom*“ (HN, 26. 8. 2013).

Politika

Zde je opět shoda mezi seriózním a bulvárním tiskem. I v denících seriózního tisku je druhým nejčastějším tématem politika. V *Lidových novinách* je těchto článků 31 z celkových 117, v *Hospodářských novinách* 3 z 15 a v *Mladé frontě Dnes* 56 z 339. Ale charakter těchto příspěvků je úplně jiný. V bulvárních denících byly většinou články týkající se skandálních a někdy až rasistických výroků známých politiků. V denících seriózních jsou příspěvky většinou ryze politické. Například informace o různých novelách zákonů, které Romy ovlivňují: „*Novela omezí od ledna kšefty s doplatky na bydlení v ubytovnách*“ (MF Dnes, 28. 12. 2014), „*Vláda schválila opatření, která mají zabránit sociálním nepokojům*“ (LN, 11. 12. 2013), zprávy o politických stranách, jejichž členy jsou Romové, nebo naopak extrémisté: „*ČSSD uzavřela v Duchcově koalici s DSSS¹⁶, Sobotka chce organizaci zrušit*“ (LN, 6. 11. 2014), „*Romové jdou do voleb. Chtějí práci, pořádek a změnu sociálních dávek*“ (MF

¹⁶Dělnická strana sociální spravedlnosti.

Dnes, 5. 9. 2013) a několik se jich zabývá i kauzou zkorumpovaných voleb: „*Volilo se v Brně-sever za řízek a peníze? Soud rozhodne do čtvrtka*“ (MF Dnes, 7. 11. 2014), „*U komunálek se kupčilo s hlasy více než kdy dříve, klíčová jsou udání*“ (LN, 13. 10. 2014). Často se objevují i zprávy o reakcích na romskou problematiku ze zahraničí: „*Strhněte tu zeď, vyzval Brusel k demolici košické protiromské hradby*“ (LN, 19. 8. 2013), „*Evropská komise žádá Česko o data kvůli diskriminaci Romů ve školách*“ (MF Dnes, 25. 9. 2014). Stejně jako v bulvárním tisku je i v tisku seriózním několik článků věnováno volbě romského krále, ale jde pouze o 4 články (3 v *Lidových novinách* a 1 v *Mladé frontě Dnes*): „*Olašští Romové mají nového krále. Robert Beneše slibuje změnu*“ (LN, 5. 4. 2014). A konečně obsahovaly deníky i několik informací o výročních politiků na adresu Romů, a to výroky negativní i pozitivní: „*Okamura popřel Romský koncentrák. Hanebnost na úrovni zločinu, reagují politici*“ (LN, 4. 8. 2014), „*Začne divočina, vy cikánští holoubkové, napsal poslanec. Dostal podmínku*“ (HN, 5. 8. 2014), „*Ombudsmanka Šabatová: Romové si u mě nestěžují, jsou rezignovaní*“ (MF Dnes, 8. 10. 2014).

Rasismus a křivda na Romech

Seriózní tisk ve svých člancích také často monitoruje případy Romů postižených znevýhodněním z rasového důvodu. V *Mladé frontě DNES* je příspěvků spadajících do této skupiny 50, v *Lidových novinách* 16 a v *Hospodářských novinách* 3. Zhruba v polovině případů jde o informaci o konkrétní křivdě a ve zprávě je popsán příběh daného člověka/skupiny lidí: „*Na Francii se snesla kritika kvůli vyhoštění romské studentky*“ (LN, 17. 10. 2013), „*Romský klub vyhrává, aniž by kopl do míče. Soupeři s ním odmítají hrát*“ (MF Dnes, 5. 9. 2014), „*Půl roku jsem nemohl sehnat byt. Protože jsem Rom*“ (HN, 26. 9. 2013). Druhá polovina článků této skupiny se zabývá diskriminací jako takovou. Informuje o případech Romů, kterým bylo nějakým způsobem ublíženo, nemohou najít práci, nedostalo se jim slušného vzdělání atd. V některých případech zpráva informuje o tomto stavu v nějakém kraji nebo městě a v mnoha člancích jsou tato tvrzení dokonce podložena výzkumem či anketou: „*Německým Romům se nelíbí cikánská omáčka, chtějí ji přejmenovat*“ (LN, 15. 8. 2013), „*Francouzské školy odmítají přijímat malé Romy. Jejich přihlášky ignorují*“ (MF Dnes, 30. 7. 2014), „*Polovina barů v Ústí nepouští dovnitř Romy, tvrdí francouzský průzkum*“ (MF Dnes, 10. 5. 2014).

Sociální problematika

I v seriózním tisku se objevuje mezi články problematika sociální. Stejně jako v tisku bulvárním jde o necelou 1/10 z celkového počtu analyzovaných článků. V *Mladé frontě Dnes* se jí věnuje 24 článků z celkových 339, v *Lidových novinách* 9 ze 117 a v *Hospodářských novinách* 1 článek z 15. Oproti *Aha!* a *Blesku* je ale zde více prostoru přenecháno informacím o životní úrovni Romů. V některých případech jde o běžný monitoring a informování o situaci: „Byty v Brně na zkoušku. Sociálně slabé mají naučit jako vyjít s penězi“ (LN, 27. 8. 2014), „Bídu z ghett do země nezadupáme“ (HN, 11. 7. 2014), „Pražská ghetta se mění. Nejsou tam jen Romové, ale i chudí a nemocní“ (MF Dnes, 15. 9. 2014). Tyto zprávy jsou často podloženy nějakým výzkumem, nebo jde o článek s návrhem řešení problému. Menší část příspěvků v této skupině se věnuje dětem. Je zajímavé, že ani jeden se nezabývá tématem zanedbání péče, nebo nevhodném zacházení s dětmi. Nedá se přitom říci, že by se takové kauzy v dané době neřešily, protože oba deníky bulvárního charakteru o těchto skutečnostech informují. Pouze několik málo z nich se věnuje případu odebrání dětí sociální péčí, ale jak jsem zmínila, ne z důvodu zanedbání péče, ale kvůli podezření z únosu dítěte: „Irsko ukřivdilo romským rodičům, odebralo jim biologické blond děti“ (LN, 24. 10. 2013), „Iry vyburcoval případ dívky z osady, děti však Romům odebrali neprávem“ (24. 10. 2013). Tato kauza se objevila i bulváru.

Strach z Romů

Dalším velmi častým tématem je stejně jako v tisku bulvárním strach z Romů. Toto téma se ale týká téměř pouze *Mladé fronty Dnes*, ve které je mu věnováno 34 příspěvků z 339. V *Lidových novinách* jsou k tématu strachu z Romů zveřejněny pouze 3 a v *Hospodářských novinách* dokonce ani jeden. Většinou jde o nějakou změnu počtu Romů v místě bydliště lidí, u kterých se tento strach projevuje (přistěhování Romů, růst počtu Romů atd.): „V Hrochově Týnci roste ghetto. Lidé mají strach, bojí se, co bude“ (MF Dnes, 4. 8. 2013), „Rodiče prvňáků po pár dnech změnili školu. Vadí jim víc Romů ve třídě“ (MF Dnes, 18. 9. 2013), „Fáma, že se do Jablonce stěhují stovky Romů, vyvolala mezi lidmi paniku“ (MF Dnes, 4. 8. 2014). V několika málo případech je článek podložen výzkumem a někdy je i strach z Romů ukázán jako neopodstatněný a založený pouze na předsudcích: „Potíží s Romy v Plzni nepřibylo, je to umělá panika, tvrdí antropolog“ (MF Dnes, 27. 8. 2013). Informace podávané v tisku seriózním jsou

pojaty velmi objektivně a často je v závěru článku ukázáno, že jde u většiny lidí pouze o předsudky a ne o špatnou zkušenost s Romy.

Úspěšní a pracovití Romové

Tato skupina se netýká *Hospodářských novin* a *Lidových novin*, ale v *Mladé frontě Dnes* se občas objevil článek líčící příběh Roma/skupinky Romů, kteří se svým chováním vymanili z předsudků, které často tuto menšinu vykreslují jako nepracující a nevzdělané lidi: „*Jako „cikánka“ měla jít do zvláštní školy. Dnes studuje na univerzitě*“ (MF Dnes, 21. 10. 2014), „*Mladý Rom učí děti v Luži tancovat i mluvit správně česky*“ (MF Dnes, 10. 9. 2014), „*Romové na Toužimsku si zvelebují sídliště, náradí jim půjčují chalupáři*“ (MF Dnes, 19. 8. 2014). Příspěvků zabývajících se danou tematikou je v deníku celkem 8 z 339.

Vzdělání

Tematická oblast vzdělání se týká všech tří deníků, i když v některých se objevuje více, než v jiných. V *Mladé frontě Dnes* je těchto článků 12 z 339, v *Lidových novinách* 3 a v *Hospodářských novinách* 2. Některé články se věnují problematice speciálních škol pro Romy a otázce, zda by měli chodit do běžných škol spolu s ostatními dětmi, nebo do škol zvláštních: „*V Praze se školy dělí na romské a neromské. Ty první se víc snaží*“ (MF Dnes, 27. 9. 2013), „*Romské děti by se podle většiny Čechů měly vzdělávat v běžných ZŠ*“ (LN, 24. 11. 2014). Další informují o nedostatečné vzdělanosti Romů: „*Přes čtyřicet procent romských dětí nechodí do školy. Ztrátu nedoženou*“ (MF Dnes, 24. 11. 2014), „*Romové ze vsi u Košic se učí do noci. Polovina prvňáčků stejně propadá*“ (MF Dnes, 5. 6. 2013) a je i velká část příspěvků informujících o vstřícných krocích ze strany státu nebo jednotlivců, kteří bojují za kvalitnější výuku a zvýšení vzdělanosti Romů: „*Pomáhají Romům i cizincům. Asistenti učitelů dostanou noty, jak pracovat*“ (MF Dnes, 1. 8. 2014), „*Úředníci vadil rasismus, začala proto doučovat romského školáka*“ (MF Dnes, 15. 5. 2014).

Kultura a šoubyznys

Dalším tématem objevujícím se v seriózním tisku je kultura a součástí této skupiny jsou i zprávy ze světa šoubyznysu. Jelikož mnoho zpráv bylo tematicky na hranici a nebylo by možné rozlišit, do jaké skupiny který článek patří, sloučila jsem je. Takovým článkem „na hraně“ je například informace o úmrtí známého spisovatele:

„Zemřel romský spisovatel Cina. Kladl důraz na jazyk a identitu Romů“ (LN, 20. 10. 2013). V *Hospodářských novinách* jsou z této skupiny články 2 z celkových 15, v *Lidových novinách* je jich 14 ze 117 a v *Mladé frontě Dnes* 17 z 339. Do této skupiny patří články o událostech z oblasti filmu: „Ve státech vyhrál český film o chlapci, jenž lhal, že ho zbili Romové“ (MF Dnes, 13. 9. 2013), „Publikum v Cannes zaujal český film o Romech“ (HN, 22. 5. 2014), hudby: „V divadle Ponec dnes zazní romská hudební modlitba za oběti v Letech“ (LN, 8. 5. 2014), „Rudolfinem se ponosou romské písně. Uvedou je děti s Idou Kellarovou“ (MF Dnes, 17. 11. 2014), výtvarného umění: „Tajemné světy pod maskou. Daniel Pešta vystavuje v Litomyšli“ (LN, 18. 8. 2014), „Romští sochaři se dali do díla. A děti? Ty chtějí čarodějné hůlky“ (MF Dnes, 20. 9. 2014) a literatury: „Přímočaře a drze o menšině. Vychází kniha *Chudáci Romové, zlí Cikáni*“ (MF Dnes, 21. 1. 2014). Konečně obsahuje, stejně jako tisk bulvární, články týkající se celebrit: „Přát romským dětem smrt? To jako vážně? Zpražil Rytmus rasistické fanoušky“ (LN, 24. 7. 2014), „Romové umějí hrát jako Paganini, říká Pavel Šporcl. Stal se primášem“ (30. 9. 2014).

Ostatní

I v seriózním tisku se našlo několik příspěvků, které nebylo možné tematicky zařadit do žádné z kategorií. Byly to různé články založené na nějakém výzkumu nebo statistice: „Na Slovensku žije čtyřikrát víc Romů než tvrdí statistiky, přes 400 tisíc“ (LN, 25. 9. 2013), „Slovenští Romové se dožívají 55 let. Méně než lidé mnohde v Africe“ (MF Dnes, 18. 12. 2013). Dále ty, jež informují o zajímavé nebo důležité události: „Romové prošli Prahou. Tančili, zpívali a varovali před rasovou nenávisť“ (MF Dnes, 6. 10. 2013), nebo i rozhovor, kterých bylo více, ale pouze tento jeden jsem nezařadila do části o celebritách: „Romové mě zdraví a oslovují strejdo, říká skinhead z případu Danihel“ (MF Dnes, 24. 9. 2013). Dalším nezařaditelným byl ten o aktivistovi, který se rozhodl bojovat proti demonstracím: „Pražský aktivista nahlásil čtyřicítku demonstrací. Zabral si tak Prostějov“ (MF Dnes, 21. 3. 2014) anebo o modlitbě za oběti v Letech: „Romský pohřeb nelze bez muziky. V Ponci se pomodlí za oběti v Letech“ (MF Dnes, 7. 5. 2014).

6.3 Shrnutí

Přesto, že jsem některé kategorie pojmenovala v seriózním i v bulvárním tisku stejně, jsou povahy článků velmi rozdílné. V bulvárních denících jde většinou o zachycení nějaké senzace a samotný autor se často staví na jednu, nebo na druhou stranu. Ať už se článek týká čehokoli nebo kohokoli, z autorova postoje je znatelné, jestli je pro, nebo proti. Málokdy je skutečně objektivní. Oproti tomu je objektivita nejvýraznějším společným rysem všech článků v tisku seriózním. I v člancích, které se týkají například veřejně známých osob, autor pouze informuje čtenáře o události a zdržuje se komentářů a především i hodnotících adjektiv, kterých je naopak v tisku bulvárním velmi mnoho. Tudíž pokud se objevil ve sledovaných typech deníků článek o stejné události, byl mezi jejich zpracováním diametrální rozdíl.

VII. VERBÁLNÍ OBRAZ ROMŮ NA ZÁKLADĚ ANALÝZY TITULKŮ ZKOUMANÝCH PERIODIK

7.1 Titulky v žurnalistice (v publicistice)

„Titulky jsou osobitou a plně funkční součástí psaných komunikátů publicistického stylu.“ Patří mezi rámcové složky komunikátu a mezi jejich hlavní funkce patří: informovat čtenáře o obsahu, upoutat čtenářovu pozornost a ovlivňovat ho (Čechová et al., 2003).

U titulků posuzujeme jejich formulaci ve vztahu k tématu a obsahu samotného textu. Dělíme je na zpravodajské a publicistické. U zpravodajských titulků jsou poté dvě možnosti. První možností je titulek, který plně vystihuje následující text a obsahuje jeho resumé. Cílem je informovat čtenáře o tom, co bude text obsahovat. Druhou možností je titulek pouze částečně naznačující obsah textu, k jehož přečtení má čtenáře přesvědčit. U publicistických titulků zůstává cílem upoutání pozornosti čtenáře, ale oproti těm zpravodajským je u nich patrná výrazová originalita. Jsou aktuální, dynamické, nové a převládá u nich obrazné vyjádření (Chloupek et al., 1991).

K plnění persvazivní funkce titulků pomáhá především výrazová originalita, neobvyklost a ozvláštnění textu různými výrazovými prostředky. Patří mezi ně modifikace frazémů a parémii, obraznost vyjádření, parafráze výroků známých osobností a také intertextovost včetně literárních a kulturních aluzí a reminiscencí (Minářová, 2011).

7.2 Základní klasifikace titulků

Z hlediska obsahu můžeme u titulků rozlišovat tři typy povahy: titulky s povahou pojmenovávací (titulek stručně a výstižně pojmenovává téma článku), titulky s povahou hodnotící (titulek nejen pojmenovává téma příspěvku, ale do jisté míry obsahuje i hodnocení/názor autora nebo redakce) a titulky s povahou výzvy (titulek je vyjádřením výzvy ke čtenáři) (Křístek, 1973).

Ve zkoumaných periodikách se nejčastěji objevují titulky pojmenovávací. Jsou nejfrekventovanějším typem jak v seriózním tisku, tak v tisku bulvárním. Povahu hodnotící už má o poznání méně titulků. V seriózním tisku se objevují jen velmi zřídka. V bulvárních denících jsou přítomny častěji, ale přesto mnohem méně, než pojmenovávací. Nejméně obvyklé jsou titulky s povahou výzvy. Podařilo se mi najít jen

velmi málo příkladů a pokaždé šlo o výzvu k přečtení článku, ne k nějaké jiné činnosti v souvislosti s obsahem článku.

Titulky pojmenovávací:

„*Jako cikánka měla jít do zvláštní školy. Dnes studuje na univerzitě*“ (MF Dnes, 27. 10. 2014)

„*Policie v Ostravě vyšetřuje zbití Roma, aktivisté chtějí demonstrovat*“ (MF Dnes, 26. 11. 2014)

„*Exposlanec Chaloupka napadal na facebooku Romy: Dostal podmínku!*“ (Blesk, 5. 8. 2014)

„*Aktivisté začali s blokádou vepřina v Letech. Zasahovala i policie*“ (LN, 13. 5. 2014)

„*Novým králem olašských Romů se stal Robert Beneš z Brna*“ (LN, 6. 4. 2014)

„*Zapíchl Roma kvůli klobáse!*“ (Aha!, 21. 1. 2014)

„*Protiromští útočníci dostali doživotí*“ (HN, 7. 8. 2013)

„*Výstavu o vztahu Čechů k menšinám zahajuje polibek romským občanům na ulicích*“ (HN, 17. 12. 2014)

Titulky hodnotící:

„*Romové umí stále méně romsky. Můžou za to obavy rodičů i tlak komunismu*“ (MF Dnes, 16. 2. 2014)

„*Děsivá zpověď Dagmar (32): Parta Romů nás zbila do bezvědomí, protože jsme nechtěli sex*“ (Blesk, 10. 3. 2014)

„*Další brutální útok v Duchcově: 12letého kluka zbili klacky*“ (Blesk, 4. 6. 2013)

„*Televizní moderátorka drsně zaútočila na kradoucí Romy: Dostala padáka!*“ (Aha!, 20. 5. 2014)

„*Zapomenutý Chodúr ze SuperStar hledá spásu u Romů: Bude vystupovat s jejich kapelou!*“ (Aha!, 12. 3. 2013)

Titulky s výzvou:

„*Poslechněte si: za hlas starostovi dostali pivo zdarma a lístky na Rytmouse*“ (LN, 5. 11. 2014)

„*Rom bodl Dušana (16) zezadu do hlavy! Poslechněte si, kvůli čemu*“ (Aha!, 19. 6. 2013)

Z hlediska formy lze titulky rozlišovat dle různých kritérií na statické a dynamické (rozlišujeme přítomnost a nepřítomnost slovesa v určitém tvaru), konkrétní a neurčité (záleží na obsažnosti sdělení a míře určitých informací), tematické, rematické a tematicko-rematické (zde je důležité hledisko kontextového členění podle přítomnosti tématu a rématu) (Čechová et al., 2003).

Z analyzovaných článků vyplynulo, že autoři dávají výrazně přednost titulkům dynamickým před titulky statickými. Titulky dynamické působí mnohem důrazněji, jelikož titulky statické se vyznačují absencí slovesa v určitém tvaru (tzv. verba finita), a proto nemají takový spád jako titulky dynamické. Nejméně statických titulků obsahují články z *Lidových novin* a z *Malé fronty Dnes*. O poznání více jsem jich zaznamenala v deníku *Blesk* a nejvíce jich bylo v *Hospodářských novinách* a v *Aha!*.

Titulky statické:

„*Překvapení v seriálu První republika: Nová postava s pikantní minulostí!*“ (Aha!, 17. 5. 2014)

„*Pouliční válka a barikády v Ostravě! 101 zatčených při všech protiromských akcích*“ (Blesk, 26. 8. 2013)

„*Nikoli demonstrace, ale pogrom*“ (HN, 26. 8. 2013)

„*Ostravské bojové ráno: škody nahlášeny, největší výtržníci na stanici*“ (LN, 28. 9. 2014)

„*OČIMA STŘEDOEVROPANA: Maturita jako kladivo na romské starosty*“ (MF Dnes, 3. 6. 2014)

Titulky dynamické:

„*Televizní moderátorka drsně zaútočila na kradoucí Romy: Dostala padáka!*“ (Aha!, 20. 5. 2014)

„*Policie tvrdí: Černá svině není nadávka Romům!*“ (Blesk, 1. 6. 2013)

„*Protiromští útočníci dostali doživotí*“ (HN, 7. 8. 2013)

„*Slovenské úřady vystěhovaly romské ghetto u Letanovců*“ (LN, 18. 10. 2013)

„*Ghetta v Karlovarském kraji rychle rostou. Za šest let se zdvojnásobila*“ (MF Dnes, 3. 6. 2013)

Při rozdělování titulků na konkrétní a neurčité lze vidět, že hranice zde není tak jasně dána jako u statických a dynamických. Některé titulky jsou více konkrétní a jiné

více neurčité, ale některé jsou na pomezí. Obecně se ale dá říci, že u všech mnou analyzovaných článků převažují titulky konkrétní. Pokud jde o titulky neurčité, objevují se jednoznačně více v bulvárním tisku, kde jsou dosazeny za účelem vzbudit v potenciálním čtenáři zvědavost a povzbudit ho k zakoupení výtisku. V seriózním tisku se neurčité titulky téměř nevyskytují, resp. našla jsem pouze jeden příklad, a to v *Mladé frontě Dnes*.

Titulky konkrétní:

„*Kdyby to nebyli Romové, nikdy bych nevystřelil, řekl u soudu střelec s kuší*“ (Aha!, 22. 5. 2013)

„*Dušana (16) napadl nakažený Rom: Rozbil mi hlavu, bojím se žloutenky*“ (Blesk, 19. 6. 2013)

„*Začne divočina, vy cikánští holoubkové, napsal poslanec. Dostal podmínku*“ (HN, 5. 8. 2014)

„*Kvůli násilí při demonstraci v Ostravě stíhá policie čtyři lidi*“ (LN, 19. 10. 2013)

„*Skladník se u soudu omlouval Romům, jimž chtěl v opilosti podpálit dům*“ (MF Dnes, 10. 2. 2014)

Titulky neurčité:

„*Plánoval vraždu družky, ale je volný!*“ (Aha!, 5. 3. 2014)

„*Děsivá exploze: Děti málem uhořely od odpadků!*“ (Blesk, 16. 11. 2013)

„*Chtějí znovu slušně bydlet. Šanci mají v prostupných bytech*“ (MF Dnes, 23. 8. 2014)

Při rozlišování titulků na tematické, rematické a tematicko-rematické jsem zjistila většinou převahu titulků tematicko-rematických. Ze skupiny titulků rematických byly k dispozici pouze dva příklady, oba z *Lidových novin*. V jiném tisku se tento typ nevyskytl ani jednou. Rematických titulků bylo využito častěji, ale pouze v deníku *Aha!* a v *Hospodářských novinách*. V obou denících se objevila velmi málo takových příkladů.

Titulky tematické:

„*Cesta ven aneb Romský film*“ (LN, 5. 6. 2014)

„*Radim Kopáč buditel*“ (LN, 20. 7. 2013)

Titulky rematické:

„Prostřelil domnělému zloději hlavu: U soudu se usmíval!“ (Aha!, 21. 5. 2013)

„Jen krok od pogromů“ (HN, 16. 9. 2013)

Titulky tematicko-rematické:

„Žháři si vyšlápli na Romy: Není 12 let málo?“ (Aha!, 4. 11. 2014)

„Spojila je bitka! Nacionalista Kotleba poznal manželku za brutálních okolností“ (Blesk, 7. 7. 2014)

„Publikum v Cannes zaujal český film o Romech“ (HN, 22. 5. 2014)

„Ústavní soud potvrdil verdikt nad žhářskými útočníky ve Vítkově“ (LN, 24. 10. 2014)

„Romové žádali za svůj hlas po volební komisi poukaz na pohoštění zdarma“ (MF Dnes, 11. 10. 2014)

Titulky obsahující nevlastní přímou řeč

Zvláštní byla skupina titulků obsahujících nevlastní přímou řeč¹⁷. Takové titulky by mohly být rozděleny do výše zmíněných kategorií, ale já jsem se je rozhodla vymezit jako kategorií zvláštní. Podle mého názoru je například titulkem obsahujícím výzvu pouze takový titulek, který sám k něčemu vyzývá a výzva je směřována na čtenáře, např. „Rom bodl Dušana (16) zezadu do hlavy! Poslechněte si, kvůli čemu“ (Aha!, 19. 6. 2013). Nelze nazvat titulkem obsahujícím výzvu titulek, kde je citována výzva třetí osoby, která není směřována přímo čtenáři, např. „Samková: Stop imigraci do Evropy, na kocábky nesedejte! Sklidila kritiku“ (Blesk, 31. 1. 2014)

Tento typ titulků se objevuje velmi často. V seriózních denících bývají citováni politici, ekonomové a jiné veřejně známé osobnosti. V bulvárních denících většinou celebrity.

„Rychtář vzkázal Martuccimu před demonstrací: Ani Romové nedělají takový bordel jako ty!“ (Aha!, 3. 8. 2013)

„Radek Gipsy Banga: Objektivní nejsou ani Češi, ani cikáni!“ (Aha!, 18. 7. 2013)

„Ve škole mi zapálili vlasy, vzpomíná na drsné dětství zpěvačka romského hitu“ (Blesk, 10. 7. 2013)

„Okamura: Ať se Romové vystěhují do vlastního státu!“ (Blesk, 28. 6. 2013)

¹⁷Nevlastní přímá řeč má stejné vlastnosti jako přímá řeč, ale postrádá grafické vyznačení, tzv. uvozovky.

„Začne divočina, vy cikánští holoubkové, napsal poslanec. Dostal podmínku“ (HN, 5. 8. 2014)

„Půl roku jsem nemohl sehnat byt. Protože jsem Rom“ (HN, 26. 9. 2013)

„Hrozí tu koncentrační tábory pro Romy, varoval Škromach v senátu“ (LN, 27. 11. 2013)

„Psát o ‚cikánském teroru‘ není rasismus, řekla policie“ (LN, 26. 11. 2013)

„Také bychom nepracovali, uznala většina studentů na besedě o Romech“ (MF Dnes, 25. 11. 2014)

„Evropa přistěhovalce nepotřebuje, zapojme do práce Romy, navrhl Orbán“ (MF Dnes, 25. 8. 2014)

7.3 Verbální obraz Romů na základě formálních prostředků v titulcích publicistických textů

Prostředky persvaze se objevují v celých textech, ale v koncentrované podobě především v titulcích. Zde titulky ozvláštňují a vybízejí potencionálního čtenáře k přečtení celého článku. Tyto se vyskytují na všech úrovních jazyka: na úrovni fonetické a fonologické, morfologické, lexikální i syntaktické. V následujících podkapitolách se budu těmto jednotlivým úrovním věnovat podrobněji a zjistím, která je zastoupena více, která méně a uvedu i četné příklady. Většinou se tyto prostředky objevily v článcích deníků bulvárních a jen výjimečně v článcích tzv. seriózního tisku.

7.3.1 Prostředky fonetické a fonologické:

Prostředky fonologické se v textech nevyskytují prakticky vůbec. Objevila jsem pouze jeden příklad z *Mladé fronty Dnes*, kde je patrné záměrné **opakování stejného slova** „Rom“.

„Ministr **Rom**, náměstek **Rom**. Stát chce víc zástupců menšiny v čele úřadů“ (MF Dnes, 3. 6. 2014)

7.3.2 Prostředky morfologické:

Z prostředků morfologických se v titulcích vyskytují tzv. **neologická kompozita**. (slova složená v novém a překvapivém spojení). Všechna tato nalezená kompozita se objevila v deníku *Blesk*. V jiných periodikách jsem žádné morforlogické prostředky persvaze nezaznamenala.

„**Romio**‘ Okamura! Romsko-japonsko-americké Vánoce v rodině českého poslance“ (Blesk, 20. 12. 2014)

„Čunek o vystěhování do ‚čunkoboxů‘: Romům jsem pomohl!“ (Blesk, 24. 9. 2014)

„Opilí Romové postrachem vesnice: Stop **Romanistánu**, vzkazuje Okamura“ (Blesk, 25. 3. 2014)

7.3.3 Prostředky lexikální:

Lexikální rovina byla mezi prostředky zastoupena v textech nejvíce. Patří mezi ně především **hodnotící adjektiva**. Až na několik málo výjimek byl tento prvek pouze v denících bulvárního typu. Deníky seriózní většinou i v titulku stručně informují a zdržují se hodnocení, které by vyvolávalo velké emoce.

Děsivá zpověď Dagmar (32): Parta Romů nás zbila do bezvědomí, protože jsme nechtěli sex“ (Blesk, 10. 3. 2014)

„**Brutální rvačka** v Praze: Skupina Romů zmlátila čtyřčlennou rodinu!“ (Blesk, 14. 7. 2014)

„**Smutné** výročí: Před 80 lety otevřeli nacisté první koncentrační tábor.“ (Blesk, 20. 3. 2013)

„**Překvapení** v seriálu První republika: Nová postava s **pikantní** minulostí!“ (Aha!, 17. 5. 2014)

„Za skoro ubití manželského páru v Duchcově padly **nízké** tresty: Prý nešlo o rasismus.“ (Aha!, 19. 3. 2014)

„**Šokující** plány srbského milionáře: Místo koncentráku obchodák!“ (Aha!, 31. 8. 2013)

„**Drzé** praktiky mladých Romů: Okrádají hned u bankomatu!“ (Aha!, 23. 4. 2014)

Jediným prostředkem, který jsem zaznamenala ve všech zkoumaných denících, je **personifikace**. Je to prostředek sloužící zde pouze k ozvláštňení textu, ale ne k hodnocení, vyvolání čtenářových emocí, nebo k přesvědčování o autorově názoru.

„**DNA testy odhalily** pravdu: Blondatý andílek je Romka!“ (Blesk, 26. 10. 2013)

„**Petarda připravila** učitele hudby o sluch a definitivně o práci!“ (Blesk, 24. 4. 2014)

„A hurá za oceán! **Kanada ruší** víza pro Čechy, zavedená i kvůli útěku Romů“ (Blesk, 14. 11. 2013)

„**Fáma**, že se do Jablonce stěhují stovky Romů, **vyvolala** mezi lidmi paniku“ (MF Dnes, 4. 8. 2014)

„*Očima středoevropana: **Zákon, který může udělat** z Romů bezdomovce“ (MF Dnes, 23. 6. 2014)*

„***Vláda schválila** opatření, která mají zabránit sociálním nepokojům“ (LN, 11. 12. 2013)*

„*Generální **inspekce prověřuje** únik duchcovského videa“ (LN, 25. 6. 2013)*

„***Kameňák 4 má zase problémy: Tentokrát s romskými herci!**“ (Aha!, 17. 9. 2013)*

„***Dominanta** nechvalně známého sídliště Chanov **zmizela: Průhledný panelák už není!**“ (Aha!, 23. 10. 2013)*

„*Výstavu o vztahu Čechů k menšinám **zahajuje polibek** romským občanům na ulicích“ (HN, 17. 12. 2014)*

„***Policie rozehnala** extremisty slzným plynem“ (HN, 24. 6. 2013)*

Dále byly v textech hojně zastoupeny **metafory, metonymie a přirovnání**, sloužící opět k ozvláštnění textu, a to téměř výhradně v denících bulvárních.

„*V **kulisách bídy** vynikne náš **luxus: Dara s Rytmusem oblečení za statisíce fotili v romském ghettu**“ (Blesk, 19. 7. 2014)*

„*Pořadatel Miss Roma: Soutěž **potkal stejný osud** jako Českého slavíka“ (Blesk, 17. 12. 2013)*

„*Duchcov zaplavila **vlna strachu**“ Zmlácený Martin je stále v nemocnici!“ (Blesk, 16. 7. 2013)*

„*Rytmus **vrací úder: Mám prachy a špinavý fůsky**“ (Blesk, 14. 3. 2013)*

„*Michal Joška: Rozhodl jsem se **porazit osud.**“ (Aha!, 1. 3. 2013)*

„*Zapomenutý Chodůr ze Superstár **hledá spásu** u Romů: Bude vystupovat s jejich kapelou!“ (Aha!, 12. 3. 2013)*

Ale v seriózním tisku jsem zaznamenala **slova s neobvyklým posunem významu**.

„*Pomáhají Romům i cizincům. Asistenti učitelů **dostanou noty, jak pracovat**“ (MF Dnes, 1. 8. 2014)*

Jako poslední byla přítomna také **expresivní a emotivní pojmenování**, a to nejen v bulvárních denících, ale překvapivě i v *Lidových novinách*, i když jen v několika případech.

„Napálila **podvodníčka**: Falešný asistent Kohout naletěl falešné zvukařce“ (Blesk, 14. 8. 2014)

„Romští rodiče nebudou vychovávat blondatého andílka Mariu (5): Do 18 let bude v **děčáku!**“ (Blesk, 3. 6. 2014)

„Okamura pod palbou kvůli Samkové: **Žvanil** s fašistickými postoji, tvrdí Paroubková“ (Blesk, 30. 1. 2014)

„Rasistický útok v Praze: **Náckové** zbili Romy kovovým boxerem“ (Blesk, 13. 12. 2013)

„Agresivní Romové v Duchcova: Tři skončili ve vazbě, čtvrtého poslali rovnou do **lochu**“ (Blesk, 16. 7. 2013)

„U **komunálek** se kupčilo s hlasy více než kdy dříve, klíčová jsou udání“ (LN, 13. 10. 2014)

„Okamura popřel Romský **koncentrák**. Hanebnost na úrovni zločinu, reagují politici“ (LN, 4. 8. 2014)

„Televizní moderátorka drsně zaútočila na kradoucí Romy: Dostala **padáka!**“ (Aha!, 20. 5. 2014)

7.3.4 Prostředky syntaktické:

Nejčastěji zastoupeným syntaktickým prostředkem byla v titulcích **řečnická otázka**. V některých případech si na ní autor sám odpoví, v jiných zůstává otázka otevřena.

„*Dav Romy odsoudili za útok v Duchcově 3 a 2 roky vězení, další dostali podmínku. Je to dle vás málo?*“ (Blesk, 19. 3. 2014)

„*Žháři si vyšlápli na Romy: Není 12 let málo?*“ (Aha!, 4. 11. 2014)

„*A hurá za oceán! Kanada ruší víza pro Čechy, zavedená i kvůli útěku Romů*“ (Blesk, 14. 11. 2013)

„*Přát romským dětem smrt? To jako vážně? Zpražil Rytmus rasistické fanoušky*“ (LN, 24. 7. 2014)

„*Romští sochaři se dali do díla. A děti? Ty chtějí čarodějné hůlky*“ (MF Dnes, 20. 9. 2014)

V bulvárních denících jsou titulky velmi často doplněny interpunkčním znaménkem **vykřičníkem**. V některých případech jde o zvolání, v jiných pouze přidává titulku na naléhavosti a v mnoha případech tak, že působí až nadbytečně.

„Vítejte v evropském městě kultury! Košice dostaly 1,5 miliardy a Romové dál žijí v odpadcích“ (Blesk, 4. 11. 2015)

„Vražda v Jirkově: Amnestovaný zabil popeláře, Romové ho chtěli lynčovat!“ (Blesk, 21. 12. 2013)

„Tvrdé střety s radikály v Ostravě: Sklacky a kameny vyrazili k romské čtvrti. 60 zatčených!“ (Blesk, 24. 8. 2013)

„Rolins a Rytmus ověšení luxusem: Provokovali chudé Romy!“ (Aha!, 17. 7. 2014)

„Romové terorizují vesnici, teď vymlátili sousedům okna! A vláda? Nic...“ (Aha!, 25. 3. 2014)

„Prostřelil domnělému zloději hlavu: U soudu se usmíval!“ (Aha!, 21. 5. 2013)

7.4 Analýza titulků z interkulturního hlediska

7.4.1 Seriózní tisk

V denících *Mladá fronta Dnes*, *Hospodářské noviny* a *Lidové noviny* jsou titulky neutrální. Ve většině případů titulek pouze shrnuje obsah článku, a to i tehdy, kdy článek informuje o nějakém konfliktu (přepadení, demonstrace atd.). Nejvíce neutrální titulky jsou v *Mladé frontě Dnes*. Pokud nějaký titulek vyznívá negativně proti Romům, je to samotným obsahem titulku, který nemá žádné citové zabarvení a neodráží osobní názor autora článku. Drobnou výjimkou jsou *Lidové noviny*. V některých článcích se objevují citově zabarvená slova (např. „výtržníci“, „koncentrák“) a z titulku je evidentní postoj autora. Netýká se to většiny článků, ale určité části ano. Nejvíce negativně laděné titulky z deníků seriózních mají *Hospodářské noviny*. Vzhledem k zaměření novin se v nich neobjevují běžné zprávy jako v *Mladé frontě Dnes* nebo v *Lidových novinách*. Většina článků spojených s Romy nejsou informace o konfliktu nebo trestném činu, ale spíše vyjádření autora k určité situaci (nový zákon o sociálních dávkách apod.). Právě v těchto článcích je citové zabarvení velmi patrné. Naopak ale u běžných zpráv jsou titulky v *Hospodářských novinách* neutrální. U žádného ze zmíněných tisků se ale nedá říci, že by byl zaujatý proti Romům. Jde spíše o obranu jedné či druhé strany a u každé situace je to jiné. Pokud článek informuje o loupežném přepadení, kde byli pachatelé Romové, pak i titulek může vyznít vůči Romům negativně. Na druhou stranu ale u článků, které informují o protiroských akcích a pochodech extremistů, je patrný negativní postoj vůči hlavním aktérům této události a určitá obrana nevinných Romů.

Naopak v seriózních denících se objevuje zdatně více titulků zaměřených na obranu Romů. Jsou to například články informující o trestných činech extremistů nebo o rasistických výrocih známých osobností z oblasti politiky nebo obchodu.

„*Fáma, že se do Jablonce stěhují stovky Romů, vyvolala mezi lidmi paniku*“ (MF Dnes, 4. 8. 2014)

„*Starosta Tanvaldu Polák po 24 letech končí. Problém s Romy nedořešil*“ (MF Dnes, 30. 7. 2014)

„*V Ostravě létaly vzduchem cihly i popelnice. Policie zadržela 60 extremistů*“ (LN, 24. 8. 2013)

„*Okamura popřel romský koncentrák. Hanebnost na úrovni zločinu, reagují politici*“ (LN, 4. 8. 2014)

„*Protiromští útočníci dostali doživotí*“ (HN, 7. 8. 2013)

„*Bohumil Kartous: Romové nepatří do praktických škol*“ (HN, 30. 9. 2014)

7.4.2 Bulvární tisk

Naopak v bulvárních denících se neutrální titulky téměř nevyskytují a většina z nich je výrazně citově zabarvená. Také se ale ani u jednoho z nich nedá říci, že by byl zaujatý proti Romům. V bulvárním tisku jsou většinou články informující o nějakém konfliktu nebo problému spojeném s výrokem známé osobnosti. Daný deník v titulku sympatizuje s poškozenou stranou, ať už jde o Romy (poškozené činy extremistů, nespravedlivými zákony nebo rasistickými výroky známých osobností) nebo naopak o obyvatele poškozené Romy. Titulky obsahují často slova s citovým zabarvením, interpunkci (především vykřičníky) a jiné prostředky persvaze, které slouží k co největšímu zaujetí pozornosti potenciálního čtenáře. V tisku seriózním jsou titulky sloužící ke shrnutí obsahu článku, ale v tisku bulvárním jde persvazivní funkce do popředí, proto je v mnoha případech titulek mnohem více citově zabarvený než článek samotný. Ze dvou zkoumaných deníků *Aha!* a *Blesk* je neutrálnější *Aha!*. V *Blesku* se objevuje o poznání více citově zabarvených slov, někdy hraničících až s vulgarismy, např. „cikán“, „dolámat“, „náckové“ a „holé lebky“.

„*Rolins a Rytmus ověšeni luxusem: Provokovali chudé Romy!*“ (Aha!, 17. 7. 2014)

„*Drzé praktiky mladých Romů: Okrádají hned u bankomatu!*“ (Aha!, 23. 4. 2014)

„*Rasistický útok v Praze: Náckové zbili Romy kovovým boxerem*“ (Blesk, 13. 12. 2013)
„*Brutální útok v Duchcově: Dva z útočníků krátce před tím dopadli a dolámali muže*“
(Blesk, 13. 12. 2013)

VIII. VERBÁLNÍ OBRAZ ROMŮ NA ZÁKLADĚ ANALÍZY PERSVAZIVNÍCH PROSTŘEDKŮ V TEXTECH ZKOUMANÝCH PERIODIK

Při zkoumání nasbíraných materiálů jsem zaznamenala mnohé prostředky persvaze nejen v titulcích, ale i v samotných článcích. V následující kapitole se tedy budu věnovat právě jim. Celou jsem ji opět rozdělila na dvě části, jednu věnovanou tisku bulvárnímu a druhou tisku serióznímu. V obou podkapitolách se budu zabývat pouze prostředky lexikálními a syntaktickými. Žádné výraznější zastoupení prvků z jiných vrstev jazyka, které by se častěji opakovalo, jsem neobjevila.

8.1 Nejfrekventovanější persvazivní prostředky v tisku bulvárním

V bulvárním tisku bylo persvazivních prvků opravdu mnoho. Stěží bychom našli jediný článek bez přítomnosti minimálně jednoho. Jak jsem zmínila výše, jedním z hlavních cílů autora bulvárních článků je upoutat čtenářovu pozornost, šokovat ho a ovlivnit jeho názor. Mnohdy by se dalo říci, že je tento cíl důležitější, než informovat o situaci.

8.1.1 Lexikální prostředky

Lexikální prostředky persvaze jsou v bulvárním tisku zastoupeny velmi hojně. Nejčastěji se objevovaly **hodnotící adjektiva**, která byla zastoupena téměř v každém článku. O něco méně byla v textech přítomna **hodnotící adverbia**. Autor tímto prostředkem, namísto strohého informování o situaci, ozvláštňuje popis, a tím zintenzivňuje emocionální prožitek čtenáře, nebo doplňuje sdělení o svůj postoj k situaci a přenáší ho na čtenáře. Často tak ovlivňuje jeho názor a úmyslně brání, aby si člověk, který čte daný článek, zvolil k dané události svůj vlastní postoj.

Hodnotící adjektiva:

*„Řeč je o dlouhodobě nezaměstnaných Romech. Ostrava proto udělala **razantní** krok a nařídila jim, aby opustili městský byt.“ (Aha!, 24. 11. 2013)*

*„**Tragickou** smrt zpěvačky nepřenesl přes srdce“ (Aha!, 17. 5. 2014)*

*„Vše odstartovalo pár **drsných** vět, které ráno napsala na facebook.“ (Aha!, 20. 5. 2014)*

„A nutno hned na začátek říct, že některé otázky byly hodně **jedovaté** a nezřídka se trefovaly do toho, že jde o romskou rodinu.“ (Aha!, 7. 11. 2014)

„Jenže nefotilo se v ateliéru, ale ve slovenské romské osadě u Velké Lomnice, kde je **extrémní** chudoba.“ (Aha!, 17. 7. 2014)

„V jeho areálu totiž došlo k vraždě. Recidivista tam totiž bodnul popeláře, pro kterého mělo zranění **fatální** důsledky.“ (Blesk, 21. 12. 2013)

„Česko-slovenského rappera Patrika Rytmuse Vrbovského (36) rozčiluje, když někdo pochybuje o jeho majetku, který je podle všeho **královský**.“ (Blesk, 14. 3. 2013)

„Další **luxusní** modýlky milenci předvedli na motorce.“ (Blesk, 16. 7. 2014)

„Josef Kyral podstoupil léčbu v jihlavské nemocnici. Verdikt lékařů je **neúprosný!**“ (Blesk, 24. 4. 2014)

„K **nechutnému** napadení mladých fotbalistů a funkcionářů došlo v Huncovci ve slovenském okrese Kežmarok.“ (23. 3. 2014)

Hodnotící adverbia:

„Trestní stíhání kvůli nezapsání dětí do školy bylo zastaveno po zásazích **neblaze** proslulé advokátky Kláry Veselé-Samkové.“ (Aha!, 30. 10. 2013)

„Seběhli se k nim ze všech stran a **surově** je mlátili.“ (Aha!, 29. 5. 2013)

„Doložené bylo také jeho **nadstandardně** dobré chování ve vězení, dostal 35 kázeňských odměn a žádný trest.“ (Blesk, 25. 6. 2014)

„Kotleba se **nechvalně** proslavil vystoupeními v nacistických uniformách a extremistickými projevy, kvůli nimž byl několikrát obžalován.“ (Blesk, 25. 11. 2013)

„Mezi oběťmi byl i pětiletý chlapec. Pět dalších lidí bylo během protiromských pogromů **vážně** zraněno.“ (Blesk, 6. 8. 2013)

„Vzal klacek do ruky a spolu s několika dalšími Romy **brutálně** napadl nevinné manžele, kteří mu nic neudělali.“ (Blesk, 28. 5. 2013)

V bulvárním tisku se velmi často objevují vedle spisovných výrazů také **prostředky obecně české a slangové**. Autor tím jednoznačně přidává situaci emocionální ráz a ovlivňuje citový prožitek a dle mého názoru jsou tyto prostředky využívány také k lepšímu spojení se čtenáři. Obecně české výrazy mají za úkol „přiblížit“ text běžnému člověku a jazyku, který denně používá. Článek pak každý velmi snadno porozumí a sympatizují s ním, protože díky těmto výrazům je pro ně dostupnější a v mnoha případech zajímavější.

„Přestože strávil dětství v dětském domově a pak ho **šoupli** do zvláštní školy, dodělává si nyní vzdělání a sní o práci záchranáře.“ (Aha!, 1. 3. 2013)

„Duševně zaostalý Mário, který však nebyl zbaven svéprávnosti, si po záchraně ze spárů krkavčích rodičů poležel přes tři týdny ve **špitálu**.“ (Aha!, 11. 4. 2014)

„‘Doufám, že viník dostane ten nejvyšší a spravedlivý trest,‘ řekl švagr Ivan Trojan a zároveň leader skupiny Parkán, se kterou Milan jezdil jako **bedňák**.“ (Aha!, 5. 1. 2013)

„Soud ho potrestal dvěma roky **kriminálu**.“ (Aha!, 2. 8. 2013)

„Ostře se rasisticky pustila do Romů na Facebooku, za což si vysloužila nejenom opovržení svých kolegů i veřejnosti, ale i **vyhazov** z televize RTVS.“ (Blesk, 20. 5. 2014)

„Jako nějací chudáci brali sociální dávky ve velkém, na úřad si pro ně přitom jezdili luxusními **bavoráky**.“ (Blesk, 10. 11. 2013)

„Naposledy zaútočili na obydlí Josefa Müllera, kterému **vymlátili** okna.“ (Blesk, 25. 3. 2014)

Dále články obsahovaly velké množství **výrazů expresivních a emotivních**. Až na několik málo výjimek to byly výrazy negativního rázu a někdy šlo i o nadávky. V těchto krajních případech (např. *černá svině, dědek*) šlo ale o parafrázi vyjádření třetí osoby (pachatele činu, hrubě se vyjadřující osoby), ne o nadávku mířenou přímo od autora článku.

Hojně byla v textech zastoupena i deminutiva, ale překvapující pro mě bylo zjištění, že jen v minimálním množství případů byly zdobněliny použity za účelem vyjádření pozitivního emocionálního hodnocení (např. *andílek*). Mnohem častěji šlo opět o hodnocení negativní a deminutiva vyznívala spíše ironicky (např. *hadříky, hvězdičky, kašpárky*).

„Deník Aha! přitom už ve čtyři roky starém článku radil toho **monstrum** zbourat a nemrhat penězi nás všech!“ (Aha!, 13. 4. 2013)

„Ostravský zpěvák Martin Chodúr (23) je jednou z mnoha **hvězdiček** pěveckých soutěží známých z našich obrazovek.“ (Aha!, 12. 3. 2013)

„Tentokrát však na chatu České televize komunikoval s diváky otec **prcků** Antonín Kroščen.“ (Aha!, 7. 11. 2014)

„Pochybení policie, při které ze sebe ta jihočeská udělala spíš **kašpárky**, nebylo prvním.“ (Aha!, 5. 7. 2013)

„Loni 24. května v Teplicích vystřelovacím nožem probodl Roma a další dva pobodal, přitom jim nadával do **černých svini**.“ (Aha!, 21. 1. 2014)

„Údajně se mu na vycházkách v base Straňák svěřil, že k **dědkovi** vlítli.“ (Blesk, 18. 8. 2014)

„Blondatý **andílek** Maria (5), o kterém se mnozí domnívali, že je Romy unesená holčička, nebude vychováván vlastní rodinou.“ (Blesk, 3. 6. 2014)

„Pouliční válku, ve kterou se v sobotu zvrhla protiromská demonstrace v Ostravě, vyvolali především extremisté **cizáci**.“ (Blesk, 27. 8. 2013)

„**Hadříky** za statisíce, zlatý řetěz kolem krku a boty za tolik peněz, že by z toho jiní lidé žili několik měsíců.“ (Blesk, 16. 7. 2014)

Také **obrazných pojmenování** bylo v textu využito velmi hojně, a to v mnoha podobách. Objevují se zde metafory, metonymie, přirovnání i personifikace. Těchto prvků autor využívá především za účelem ozvláštňení textu. Velký důraz je ale kladen na průhlednost těchto pojmenování. Článek se tak stává zajímavějším a zábavnějším, ale nikoli na úkor pochopitelnosti. Čtenáři musí být ihned jasné, co toto obrazné pojmenování zastupuje. Konkrétně v mnou zkoumaných článcích se většinou objevovala pojmenování obecně velmi dobře známá, která jsou dle mého názoru pro většinu lidí transparentní a jednoduše rozluštitelná.

„Z velkolepých plánů Mostu s **průhledným panelákem** v Chanově, sídlišti obývaném především Romy, nic nebude.“ (Aha!, 13. 4. 2013)

„Vzhledem k tomu, že v Jiří pracuje v Praze, má Martina pocit, že **tíha celé domácnosti leží na ní**.“ (Aha!, 11. 10. 2013)

„Zdrcující ticho, **přesycené zklamáním a rozhořčením**, zavládlo včera v jednacím síni Krajského soudu v Českých Budějovicích.“ (Aha!, 29. 1. 2013)

„**Mediální bublina**, která kolem Mattoni a Řezníka vznikla však láká leckoho, aby se mohl jednoduše přiživit a zviditelnit.“ (Aha!, 6. 12. 2013)

„Ostravské ulice se opět **proměnily ve válečnou zónu**.“ (Aha!, 29. 9. 2013)

„Celý život se toužit stát policistou, ale **život** v české republice **byl pro něj peklem**.“ (Blesk, 9. 10. 2013)

„**Jako bumerang** se vrátilo vyjádření šéfovi jihočeské policie Radomíru Heřmánkovi, že pokřik ‚černý svine‘ demonstrantů v Českých Budějovicích, **nepatřil Romům, ale policistům**.“ (Blesk, 4. 7. 2013)

„*Toto jsou **snímky**, které **otřásají** Francií.*“ (Blesk, 19. 6. 2014)

„*Známa sportovní moderátorka, sexy Kristína Kormúthová, která uváděla relaci Góly-body-vteřiny televizní stanice, **střelila gól do vlastní branky.***“ (Blesk, 19. 5. 2014)

„*Tomio Okamura **zasel vítr** a v posledních dnech **sklízí pořádnou bouři.***“ (Blesk, 30. 1. 2014)

„*Poslanec Tomio Okamura opět **zčeřil vody** české politické a tentokráte i společenské scény.*“ (Blesk, 24. 1. 2014)

Dalším prostředkem sloužícím k ozvláštnění sdělení je **frazém¹⁸ nebo idiom**. Stejně jako u obrazných pojmenování je jejich účelem udělat text zajímavějším, ale přesto snadno čitelným. Ve většině případů jde o frazémy a idiomy lidové, nebo popřípadě slangové. Jinak řečeno jsou to obrazná pojmenování, které jsou lidem běžné velmi dobře známé, a většina recipientů by neměla mít problém s jejich rozluštěním. Naopak jsem přesvědčena, že jsou tak populárně a často využívané, že je čtenář snadno přehlédne a ani se nad nimi nepozastaví.

„*Je to **rána pod pás!** Tak chápe vedení klubu Chanov AVR rozhodnuté radnice v Mostě svěřit správcovství hřiště za 6,5 milionu korun místnímu Domu romské kultury.*“ (Aha!, 16. 11. 2013)

„*Když město chce, aby tam měli sportovní vyžití, měli chanovské přimět, aby **přiložili ruku k dílu.***“ (Aha!, 14. 6. 2014)

„*Milena Dvorská se musí **obracet v hrobě!***“ (Aha!, 30. 11. 2013)

„*Jakmile ji viděl, okamžitě **přeskočila jiskra.***“ (Blesk, 7. 7. 2014)

„*Když vyděrači žádné peníze nedostali, rozhodli se **vzít spravedlnost do svých rukou.***“ (Blesk, 19. 6. 2014)

„*Tak se v úterý odpoledne v závěrečné řeči hájil cikánský baron František R. (48), který ubodal na diskotéce na WC vyhazovače. Dostal za to **17 let natvrdo!***“ (Blesk, 11. 12. 2013)

„***Bez práce nejsou koláče.** Své o tom ví i Slovák Anton Oračko (60).*“ (Blesk, 15. 1. 2013)

„*Jakubovi tím však prokazovali **medvědí službu.***“ (Blesk, 6. 6. 2013)

¹⁸ „ustálené spojení slovních tvarů, v němž alespoň jeden tvar má jedinečnou funkci a význam spojení není přímo odvoditelný z významů tvarů (např. mít obě ruce levé)“ (Lotko, 2005)

„Čtveřice Romů, která náhodně vybrané lidi zmlátila, už je ale v rukou spravedlnosti.“
(Blesk, 16. 7. 2013)

8.1.2 Syntaktické prostředky

Lze říci, že syntax v tisku bulvárním je jednoduchá. Články jsou, vzhledem k mnoha fotografiím, často velmi krátké a postrádají složitější souvětí. Autor tak činí za účelem jednoduchosti textu a snadného čtení. Aby byl text zajímavější a dokázal zaujmout, je třeba tedy využít persvazivních prostředků. Nejčastěji jsem v bulvárním tisku zaznamenala takzvanou **řečnickou otázku**. Není to přímý dotaz mířený na recipienta, ale jde o otázku, na kterou autor neočekává odpověď a většinou si na ni hned vzápětí sám odpovídá. Tento prvek je využíván k ozvláštnění textu. Převážně je tato otázka umístěna na začátku nějakého důležitého odstavce nebo dokonce na úplném začátku celého článku za účelem upoutání čtenářovi pozornosti. Recipient si všimne otázky a má tendenci na ni odpovědět. Jelikož ale odpověď nezná, očekává, že se ji dozví v následujícím textu.

„Co se stalo? Vše odstartovalo pár drsných vět, které ráno napsala na facebook.“
(Aha!, 20. 5. 2014)

„Jak podobným problémům zabránit? Blesk.cz zaslal svůj komentář Tomio Okamura a popsal, cos i o dění ve Strýčkovících myslí.“ (Blesk, 25. 3. 2014)

„Co přitom dělá ministr pro lidská práva Jiří Dienstbier pro to, aby ve vesnici skončil údajný teror ze strany agresivního romského klanu? Vypadá to, že nic.“ (Blesk, 25. 3. 2014)

„Co se nyní změní? Podle experta se až ztrojnásobí počet turistů v ČR na severu Ameriky!“ (Blesk, 14. 11. 2013)

Kromě otázky řečnické se občas objevila i běžná **otázka**, směřovaná od autora směrem ke čtenáři. Na rozdíl od té řečnické bývá zařazená buď na konec odstavce, nebo až na konec článku. Na tomto místě má funkci upoutání pozornosti čtenáře a výzvy k zamyšlení nad textem. Stejný účel má i na jiném místě v textu, ale nepůsobí už tak důrazně, jako když otázkou příspěvek končí.

„Pořád nevíte, komu dáte v říjnových parlamentních volbách svůj hlas? O přízeň voličů se uchází i Romská demokratická strana.“ (Aha!, 5. 9. 2013)

„Z týchle krásy se linou noty, cigánský hlasy a ostrý beaty,“ zpívá Romka Mária v klipu. **Co vy na něj?**“ (Blesk, 10. 7. 2013)

Dalším syntaktickým prostředkem je **shodný atribut implicitní**, který se především vyznačuje povahou stylové aktualizace a aktivizace. Dále je typický pro jednoduchost, přesnost a často jej autor využívá ke kondenzovanému a stručnému vyjádření. Nejčastěji se v analyzovaných textech vyskytovala slova spojená přímo s romskou problematikou, jako např. *romský*, *protiromský* nebo *rasový*, dále pak ustálené výrazy jako *sociálně slabý*, *přímý důkaz* atd. Zajímavé pak bylo spojení *průhledný panelák*, které se objevovalo velmi často v článcích o problematice stavbě v Chanově. Došlo tak s automatizací tohoto spojení.

„Na pohřbu **romského vajdy** se včera po polední strhla drsná rvačka.“ (Blesk, 15. 12. 2014)

„Je symbolem **rasové a národnostní nesnášenlivosti**, v minulosti organizoval **protiromské pochody**, nyní se stal hejtmanem v Banskobystrickém kraji.“ (Blesk, 24. 11. 2013)

„Pouliční válku, ve kterou se v sobotu zvrhla **protiromská demonstrace** v Ostravě, vyvolali především extremisté cizácci.“ (Blesk, 27. 8. 2013)

„Zatímco během roku Tomio Okamura vytrvale pobuřuje svými **protiromskými výroky**, na Vánoce celou rodinu vybavil parukami a kníry, v nichž vypadají, jako by k nim zavítali příbuzní z východního Slovenska.“ (Blesk, 29. 12. 2014)

„Vlastimil Pechanec, odsouzený za **rasově motivovanou vraždu** Roma Absolona, se za tu dobu změnil.“ (Blesk, 27. 6. 2014)

„Řeč je o **dlouhodobě nezaměstnaných Romech**.“ (Aha!, 24. 11. 2013)

„Jako nějací chudáci brali **sociální dávky** ve velkém, na úřad si pro ně přitom jezdili luxusními bavoráky!“ (Blesk, 10. 11. 2013)

„Jsou v tíživé finanční situaci, jejich **sociální zázemí** je na kolech a nemají, kde složit hlavu.“ (Blesk, 30. 9. 2013)

„Michal se narodil v **sociálně slabé** rodině se sedmi dětmi.“ (Aha!, 1. 3. 2013)

„Toto je zatím jediný **přímý důkaz** a podnět pro obnovu řízení.“ (Blesk, 18. 8. 2014)

„Když si pětice Romů, kteří jsou obviněni z toho, že v Duchcově brutálně zbyli mladý manželský pár, vyslechla návrh žalobce na **nepodmíněné tresty**, utírali slzy.“ (Blesk, 7. 3. 2014)

„Z velkolepých plánů Mostu s **průhledným panelákem** v Chanově, sídlišti obývaném především Romy, nic nebude.“ (Aha!, 13. 4. 2013)

Prvkem, u kterého mě velmi překvapilo, jak často se v textech vyskytuje, je **několikanásobný podmět**. Je to vždy výčet nějakých věcí nebo událostí důležitých pro danou zprávu. Tyto věty jsou postaveny zpravidla na úplném začátku článku. Přidávají celému článku na tajemnosti a dramatičnosti. Hned za tímto výčtem následuje konkretizace nebo vysvětlení tohoto ozvlášťujícího prvku. Autor pochopitelně nenechává čtenáře tápat v nevědomosti, ale chce pouze upoutat jeho pozornost. Tento výčet většinou velmi dramaticky vykresluje nějakou situaci tak, že vyjmenovává její jednotlivé prvky nebo znaky. Výjimečně je tato věta v podobě otázky. Dramatičnost se tím ještě zvýší, protože jde v podstatě o spojení s prvkem řečnické otázky, ale účel zůstává stejný.

„**Zlaté šperky a luxusní oblečení světových návrhářů v kontrastu s chudobou!** Zpěvačka Dara Rolins (41) a její partner Patrik Vrbovský (37) alias rapper Rytmus provokovali nejchudší obyvatele Slovenska.“ (Aha!, 17. 7. 2014)

„**Malá bílá rakvička, záplava bílých květin a plačící rodina.** Tak vypadal včerejší pohřeb Filipka (1 měsíc), který zemřel na pražské ubytovně.“ (Blesk, 13. 3. 2014)

„**Nářek, slzy a bolest v srdcích.** Tak to vypadá v Rumunsku, kde dnes pohřbívají samozvaného romského krále Florina Cioabu (†58).“ (Blesk, 23. 8. 2013)

„**Sociální odloučenost, negramotnost, chudoba, nezaměstnanost a diskriminace.** Aktuální zpráva o stavu lidských práv v Česku, kterou vypracovalo americké ministerstvo zahraničí, kritizuje postavení Romů v naší společnosti.“ (Blesk, 20. 4. 2013)

„**Nešťastná náhoda, úmyslné ublížení na zdraví, nebo dokonce vražda?** To byla jedna z hlavních otázek, kterou řešil soud v případě Jaromíra Šebesty.“ (Blesk, 31. 5. 2013)

8.2 Nejfrekventovanější persvazivní prostředky v tisku seriózním

Persvazivní prostředky celkově se v seriózním tisku objevují o poznání méně, než v bulvárním. Články se většinou velmi stručně, věcně a jasně vyjadřují k danému tématu a popisují situaci, která je pro článek klíčová. Je očividné, že autorovi nejde o to, čtenáře šokovat a upoutat jeho pozornost, ale jeho hlavní motivací je sdělit co

nejvýstižněji pravdivé informace bez potřeby je jakkoli přikrašlovat, nebo je dělat zajímavějšími, než ve skutečnosti jsou. Od toho se odráží i mnohem menší a mnohdy dosti odlišné využití persvazivních prostředků, než je tomu v bulvárních mediích.

8.2.1 Lexikální prostředky

Využití **hodnotících adjektiv a adverbii** se ve dvou typech tisků výrazně neliší. Výrazy, které se v seriózních denících vyskytují, jsou velmi podobné těm v *Blesku* a *Aha!*. Odlišná je pouze jejich kvantita. V denících spadajících pod tisk seriózní je hodnotících výrazů o poznání méně, spíše by se dalo říci, že na ně zde narazíte jen velmi zřídka. Opět ale jsou využity za účelem ozvláštňení textu a detailnějším či barvitějším vyobrazení situace. Částečně také vkládá svůj pohled a ovlivňuje tak vnímání čtenáře. Tento účel však není tak často využíváný a tak výrazný, jako je tomu v tisku bulvárním.

„Mezi **nejsilnější** patří scéna, kdy se majitel zavšivené romské ubytovny s tupou agresivitou pase na bezmoci nájemníků.“ (HN, 11. 7. 2014)

„Okolnosti **brutální** vraždy ale vždy obestíralo tajemství.“ (LN, 5. 12. 2014)

„**Nejdramatičtější** byla situace v Ostravě, kde se desítky pravicových radikálů pokoušely dostat do čtvrti obývané Romy.“ (LN, 24. 8. 2013)

„Romská mládež z ústecké čtvrti Předlice založila fiktivní televizi a natáčí aktuality z této **nevábné** periferie.“ (MF Dnes, 17. 10. 2013)

„Začátek čtvrtěčního soudního líčení provázela **bouřlivá** atmosféra.“ (MF Dnes, 13. 12. 2013)

„**Paradoxně** je však tréninkový byt v Brně zatím jenom jeden.“ (MF Dnes, 27. 8. 2014)

„Viktor Orbán přišel s **neotřelým** nápadem, jak čelit problému imigrace a romské nezaměstnanosti.“ (MF Dnes, 25. 8. 2014)

Dalším prostředkem je **obrazné pojmenování**, které bylo v seriózním tisku přítomno mnohem častěji, než hodnotící výrazy, i když jich zde bylo znatelně méně, než v *Blesku* nebo v *Aha!*. Co se ale týče konkrétních pojmenování, tak jsem mezi jejich využitím v bulvárním a seriózním tisku nezaznamenala žádný výrazný rozdíl. Opět je využita metafora, metonymie, přirovnání a personifikace. Obrazná pojmenování zde slouží jako ozvláštňení textu a jako nástroj pro upoutání čtenářovi pozornosti. Stejně jako v bulvárních denících je ale autor nevyužívá na úkor pochopení textu. I když je

pravdou, že jsou zde využita nejen pojmenování dobře známá, ale v některých případech i poměrně neobvyklá a nevidaná. Stále ale pro čtenáře transparentní.

„*Oblastní organizace ČSSD ho vyslala jako svoji jedničku.*“ (HN, 26. 9. 2013)

„*Barevná sukně, vlasy jako stočení syčící hadi.*“ (LN, 30. 10. 2014)

„*S uniformou se už musel rozloučit strážník, který v tu chvíli sloužil, útok viděl v přímém přenosu, a přesto nezasáhl.*“ (LN, 25. 6. 2013)

„*Ostravští Romové slibují, že za větší pocit bezpečí sníží ve vlastních řadách počet delikventů.*“ (MF Dnes, 6. 9. 2013)

„*Lidé si na ně stěžují, podepisují petici a mluví se o tom, že se jen čeká na rozbušku větších problémů.*“ (MF Dnes, 20. 8. 2013)

„*Poprvé Matušovi vyrazili na zteč hodinu před půlnocí.*“ (MF Dnes, 18. 12. 2014)

„*Skupina Ortel nepatří mezi otevřeně extremistické, ale její koncerty jsou kvůli publiku často v hledáčku policie*“ (MF Dnes, 7. 11. 2014)

„*Ostudná ubytovna v liberecké luxusní čtvrti Lidové sady je už jenom smutnou minulostí.*“ (MF Dnes, 25. 5. 2014)

U obrazných pojmenování mě nikterak nepřekvapilo, že autor nevyžívá žádných složitých metafor, aby ozvláštnění textu nebylo na úkor jeho pochopitelnosti. Ale u **frazémů a idiomů** jsem v tisku seriózních očekávala, že narazím na více knižních a ne tolik známých spojení. Celkově byl tento prostředek přítomen pouze v *Mladé frontě Dnes*, a to jen v několika málo příkladech a většinou šlo o frazém lidový, který čtenáře nijak nepřekvapí a je obecně velmi dobře známý. Přesto s jeho využitím získává text na zajímavosti.

„*Někteří politici přímo přiznali, že tvrdé opatření má sebrat vítr z plachet protiromské rétorice Kotleby.*“ (MF Dnes, 27. 11. 2013)

„*Romové o něm říkají, že je lepší ho zdravit, než se s ním dostat do křížku.*“ (MF Dnes, 24. 9. 2013)

„*Slovo dalo slovo a Václav přijal pozvání.*“ (MF Dnes, 19. 5. 2014)

„*Romské ghetto v Mirošově už neexistuje, obec ho srovnala se zemí.*“ (MF Dnes, 12. 11. 2014)

Velmi hojně využívaným prostředkem jsou v seriózním tisku takzvané **výrazy exkluzivní**. Jsou to slova vypůjčená nebo převzatá z cizího jazyka, většinou z angličtiny. Často jde o opravdu neznámá slova, na které běžný čtenář narazí zřídka. Tento fakt je důkazem, že seriózní deníky mají cílovou skupinu mezi vzdělanými čtenáři, kdežto tisk bulvární se snaží zasáhnout široké, i méně vzdělané publikum, protože v *Blesku* a *Aha!* se takové výrazy prakticky neobjevují.

„Sobotní **mítink** Dělnické strany sociální spravedlnosti se tu během odpoledne proměnil v protiromskou demonstraci a rozsáhlé pouliční nepokoje, kterým museli bránit těžkooděnci.“ (HN, 24. 6. 2013)

„Nejvyšší soud nařídil znovu projednat případ ženy z Ústeckého kraje, jež žádá deset milionů korun za provedení **sterilizace** při porodu v roce 1997.“ (LN, 30. 12. 2014)

„**Koalicí** v Duchcově se v pátek bude zabývat také vedení komunistické strany.“ (LN, 7. 11. 2014)

„Vážným problémem podle únorové zprávy zůstává například **segregace** romských dětí ve školství.“ (LN, 23. 10. 2013)

„Zastavme společně rostoucí **neonacismus**, vyzývají ostravští Romové.“ (MF Dnes, 22. 8. 2013)

„Podle ní však projekt ani přes výsledek **referenda** nespádl definitivně pod stůl.“ (MF Dnes, 26. 10. 2013)

„Rodině ale úřady začátkem října neudělily azyl, tak přišla na řadu nucená **deportace**.“ (MF Dnes, 17. 10. 2013)

„Hnuté bude prosazovat například snížení obou sazeb DPH a tříleté **moratorium** na zvyšování daní.“ (MF Dnes, 18. 9. 2013)

„Zkreslené informace vycházejí z takzvaných **hoaxů** (mystifikací) šířených mezi veřejností.“ (MF Dnes, 26. 11. 2014)

„Státní zástupkyně v závěrečné řeči uvedla, že podle ní text na Facebooku nevyznívá jako podnět k uklidnění, ale naopak k **eskalaci** situace.“ (MF Dnes, 3. 9. 2014)

„‘Jsou rezignovaní, nebo ani nevědí, že se na mě mohou obrátit,‘ řekla v rozhovoru **ombudsmanka** Anna Šabatová.“ (MF Dnes, 8. 10. 2014)

I v Mladé frontě Dnes je přítomno několik **slov obecných nebo slangových**. Jejich mnohem méně, než v bulvárních denících, ale k mému mírnému překvapení se v seriózním deníku najdou. V Hospodářských a Lidových novinách jsem ani jeden

příklad nezaznamenala. Tyto výrazy autor příspěvku zcela určitě volí za účelem ozvláštnění textu a přiblížení se čtenáři. Často jde o výrazy, které mají spisovnou alternativu ve slově méně zajímavém a někdy i lehce krkolomném. Například je na snadě napsat slovo „rvačka“ místo slova potyčka, konflikt, či jiná mnohem méně využívaná slova.

*„Ten scénář se stává pomalu, ale jistě pravidlem: **rvačka** mezi Romy a jejich sousedy, následuje manifestace neonacistů, která se přelévá do ulic a končí potyčkou s policií, brání pokusu o pogrom v romském ghettu.“* (HN, 2. 7. 2013)

*„Pět **prvňáků** ze Základní školy v Luži na Chrudimsku začalo dojíždět do sedm kilometrů vzdálené Skutče.“* (MF Dnes, 18. 9. 2013)

*„Krajský soud v Brně dokončil prověřování důkazů kvůli podezření z **kupčení** s hlasy v městské části Brno-sever.“* (MF Dnes, 7. 11. 2014)

*„Při minulých komunálních volbách se v souvislosti s uplácením voličů za **dvě až tři stovky** mluvílo nejčastěji o Sdružení ČSNS a NK-Šance pro město.“* (MF Dnes, 29. 9. 2014)

Největším překvapením pro mě bylo nalezení několika **expresivních výrazů**, a to nejen v *Mladé frontě Dnes*, ale i v *Lidových novinách*. Ve většině případů šlo o hanlivé výrazy a někdy až nadávky a výjimečně se v článcích objevovaly i deminutiva. Oproti bulvárním deníkům ale o deminutiva v pozitivním kontextu, ne hanlivém a ironickém.

*„Zatímco Ján Slota byl občas **směšný**, občas **hloupý** a někdy **nechutně urážející** nacionalista, Marián Kotleba, od sobotního večera nový župan Banskobystrického kraje, je čistokrevný neonacista.“* (LN, 24. 11. 2013)

*„U našich východních sousedů se však nejedná jen o haciendy **zbohatlíků**, které se staví bez ohledu na zákony a názor úřadů, ale především o desítky tisíc domů a **chatrčí** v romských osadách především ve středním a východním Slovensku.“* (LN, 20. 7. 2013)

*„I když má šestiletý romský **žáček** štěstí a není automaticky zařazen do praktické školy, k vysokoškolskému titulu ho čeká ještě trnitá cesta.“* (MF Dnes, 21. 10. 2014)

*„Článek s titulkem ‚Cikánské útoky se množí!‘ doprovázený fotkou čínského **chuligána**, kterému grafik nasadil obličej Roma.“* (MF Dnes, 26. 11. 2013)

8.2.2 Syntaktické prostředky

Celkově se dá o tisku seriózním říci, že je jeho syntaktická výstavba mnohem složitější. Články jsou mnohem rozsáhlejší a autoři zde často používají velmi složitá souvětí. Sdělení jsou tak díky komplikovanější výstavbě zajímavější i bez využití různých prostředků k ozvláštnění článku. Opět byla přítomna **řečnická otázka**, ale zde máme více účelů využití toho prvku. Prvním je, stejně jako v Blesku a Aha!, upoutat čtenářovu pozornost, který si otázky všimne a očekává, že se v následující části článku dozví odpověď. Sdělovaného faktu si tak všimne lépe, než kdyby byl prostě konstatován ve větě oznamovací. Druhou motivací je výzva ke čtenáři, aby se nad daným tématem zamyslel. Ta je zde mnohem výraznější, než v tisku bulvárním, protože otázky jsou věcnější, konkrétnější a složitější. Také je patrný rozdíl v pozici řečnické otázky v článku. Oproti bulváru, kde tento prostředek stál většinou na začátku odstavce, nebo dokonce samotného textu, aby upoutal na následující text pozornost, se zde objevuje různě (uprostřed odstavce, na začátku, na konci atd.).

„Čím to je, že romské dítě z české nebo slovenské zvláštní školy po přestěhování do Británie zvládne běžnou výuku na tamní klasické škole? Někteří si podobné dětské osudy interpretují jako důkaz diskriminace Romů v českém a slovenském školství.“ (HN, 29. 7. 2013)

„Bude třeba chránit lidská práva před ochránci lidských práv? Už to tak vypadá.“ (LN, 16. 9. 2013)

„Dnes může být v jisté spontánní neumělosti shledáván jistý půvab. A zítra?“ (LN, 20. 7. 2013)

„Co se vlastně tehdy stalo? Podle Zemana šel za ministra práce a sociálních věcí Jaromíra Drábka (TOP 09) do parlamentu zákon, na jehož základě dostávají rodiny v nouzi doplatky na bydlení zhruba tři tisíce pět set korun na hlavu.“ (MF Dnes, 17. 9. 2014)

„Dokážou ale ti na jižní Moravě přesvědčit voliče? MF Dnes požádala odborníky, aby zhodnotili, jak lídři osmi nejsilnějších působí navenek.“ (MF Dnes, 11. 10. 2013)

I v seriózních denících se objevoval **několikanásobný podmět**. Jeho podoba, umístění a účel využití se od bulvárního tisku nijak neliší. Opět je většinou na začátku celých článků, aby zaujal čtenářovu pozornost a přidal celému příběhu na dramatičnosti.

V několika případech je za výčtem otazník, a to je prvek na hranici mezi tímto a řečnickou otázkou. Přesto jsem se rozhodla zařadit sem.

„*Rány ošetřeny, střepy a cihly uklizeny, největší výtržníci na stanicích a slzný plyn rozptýlen. Ostrava se probudila po dalším protestu proti ‚nepřizpůsobivým‘.*“ (LN, 28. 9. 2013)

„*Kameny, cihly, dřeva, střepy. Jako by tu vybuchl dům.*“ (LN, 25. 8. 2013)

„*Posílení vlaků, desítky policistů v terénu, vrtulník, kontroly aut. Městečko Vítkov na Opavsku v sobotu čeká křest ohněm.*“ (MF Dnes, 2. 8. 2013)

„*Strach, nelibost, trochu i zlost, ale hlavně údiv a zvědavost. Takové emoce vyvolala záplava černých a bílých vlajek, které se minulý týden objevily na soukromých domech v pěší zóně v Ostravě-Vítkovicích.*“ (MF Dnes, 20. 10. 2014)

„*Žhářský útok na romské rodiny, nebo jen zkrat v opilosti? Před českobudějovickým okresním soudem stojí sedmačtyřicetiletý skladník Josef Stach.*“ (MF Dnes, 10. 2. 2014)

Dále byl i v seriózním tisku přítomen **shodný atribut implicitní**, sloužící k aktualizaci a aktivizaci, ale také ke kondenzaci projevu. Také zde až na výjimky figurovala spojení se slovy *romský*, *protiromský* a jiných výrazů spojených s rasovou problematikou. A také ustálené výrazy a pojmy (*nejvyšší soud*, *hmotná nouze* apod).

„*Pokračuje tak její společný projekt s Českou filharmonií, který začal v létě vystoupením v romských osadách na Slovensku.*“ (MF Dnes, 17. 11. 2014)

„*Popisuje dva případy údajné romské agrese ve středomoravském městě.*“ (LN, 26. 11. 2013)

„*Sobotní mítink Dělnické strany sociální spravedlnosti se tu během odpoledne proměnil v protiromskou demonstraci a rozsáhlé pouliční nepokoje.*“ (HN, 24. 6. 2013)

„*Extremisté pořádali protiromské pochody, do nichž se začali zapojovat i místní obyvatelé.*“ (LN, 11. 12. 2013)

„*Lucii Vaškeové přišlo, že v Česku sílí protiromská nálada.*“ (MF Dnes, 15. 5. 2014)

„*Přibližně sedm desítek pravicových extremistů přijelo do Svitav protestovat proti vězení skinheada Vlastimila Pechance.*“ (LN, 20. 7. 2013)

„*Případ vyvolal živé diskuse v irských médiích a stížnost na údajně rasistické jednání policistů.*“ (LN, 24. 10. 2013)

„**Nejvyšší soud** se sporem zabýval před dvěma měsíci, teprve nyní ale verdikt zveřejnil a vrátil spis ke **krajskému soudu**.“ (LN, 30. 12. 2014)

„Zpřísnit se má posuzování **hmotné nouze** pro přiznání doplatku, řízení o něm se má naopak zjednodušit.“ (MF Dnes, 28. 12. 2014)

„Romští starousedlíci v Děčíně kývli na nabídku, aby společně se zástupci majority bojovali proti **nepřizpůsobivým přistěhovalcům** ze sociálně vyloučených míst.“ (MF Dnes, 30. 10. 2014)

Prvkem, který byl téměř výhradně v tisku seriózním, jsou **nepůvodní předložky**. Tímto pojmem označujeme předložky, které vznikly procesem prepozicionalizace. Účelem využití je ozvláštňení textu a jeho atraktivita pro recipienta. Souvětí se tak stává zajímavější, ale zároveň složitější. I když je pravdou, že tato neotřelost a atraktivita se částečně časem ztrácí. Tato spojení jsou už poměrně obvyklá a dochází tak k postupné automatizaci. Nejčastěji bylo využito spojení „*mimo jiné*“.

„V tomto **kontextu** příběhy romských dětí z Británie jsou skvělým přirozeným společenským experimentem, který ale vlastně jen potvrzuje to, co už víme.“ (HN, 29. 7. 2013)

„Česká veřejnost se pozitivně staví ke zřizování nestandardních škol v **rámci** povinné devítileté školní docházky.“ (LN, 24. 11. 2014)

„**Z hlediska** soudu z jejich výsledku vyplynulo, že desítky Romů hovořily o volbě Hakla a někteří z nich spojovali volbu s účastí na zábavě.“ (LN, 13. 11. 2014)

„V této **souvislosti** televize poukázala na výjimečnost pravomocí, které zákon českému regulátorovi přisuzuje.“ (LN, 5. 7. 2014)

„Na druhé straně **oproti** událostem před měsícem hrálo policii do not počasí.“ (LN, 27. 9. 2013)

„**Z hlediska** tradičního pojetí je to jiný druh okraje.“ (LN, 20. 7. 2013)

„Vedle Kabátu, Kryštofa a Lucie je podle předběžných výsledků Českého slavíka v první desítku nejpopulárnějších i problémová kapela, která **mimo jiné** napsala hymnu Dělnické straně.“ (MF Dnes, 7. 11. 2014)

„Novela **mimo jiné** říká, že doplatek na bydlení už nebude provozovatelům ubytoven vyplácený podle počtu ubytovaných.“ (MF Dnes, 22. 10. 2014)

„**Díky** ubytovacímu řádu se mohl Mirga zbavit lidí, kteří pořádek narušovali.“ (MF Dnes, 19. 9. 2014)

8.3 Shrnutí

Lexikálních prostředků persvaze bylo ve zkoumaných článcích opravdu mnoho, ale v tisku bulvárním jich bylo o poznání více. Především hodnotících výrazů, obecně českých slov, expresivních výrazů a frazémů bylo v seriózních denících jen několik příkladů, kdežto v *Blesku* a *Aha!* byl jejich výskyt velmi častý. Seriózní tisk obecně nemá k persvazi tak velkou tendenci jako bulvár. Autorovi zde nejde tolik o ovlivňování čtenáře, ale spíše o prosté sdělení a prostý popis dané situace. Častěji se v tisku seriózním objevovala obrazná pojmenování, i když ne v tak obvyklé podobě jako v článcích *Blesku* a *Aha!*, kde byly použity výrazy transparentní a velmi obvyklé. Zvláštním případem jsou slova exkluzivní, kterých bylo v tisku seriózním opravdu mnoho a v několika případech šlo o slova velmi neobvyklá a dle mého názoru běžnému čtenáři neznámá. V bulváru se takové výrazy neobjevovaly prakticky vůbec. Naopak syntaktických prostředků bylo v seriózních denících mnoho a například v případě řečnické otázky i více než v bulvárních. Několikanásobných podmětů bylo v obou typech deníků mnoho a byly i velmi podobně využity. Běžnou otázku autor pokládal pouze v článcích tisku bulvárního a pouze v několika případech. Také nepůvodní předložky byly přítomny výhradně s tisku seriózním.

Závěr

Téma romské menšiny v České republice je bezesporu tématem kontroverzním. V médiích jsou Romové často objeováním tématem, což dokazuje i tato diplomová práce. Při své analýze jsem přečetla celkem 647 článků z pěti českých deníků z let 2013 a 2014 a došla jsem mnohdy k překvapivým závěrům.

Romové jsou velmi zajímavým národem. Do nástupu moderní doby žili kočovným životem a měli zaměstnání s tímto stylem života spojená. Muži byli kováři, nebo pomocníci ve stavebnictví a zemědělství. Ženy vyráběly různé nástroje nebo sbíraly plodiny a vyměňovaly je za jídlo. Bydleli buď v provizorně postavených obydlích, nebo v dřevěných maringotkách tažených koňmi a sídlili takticky poblíž panských sídel a měst. Vždy mezi nimi byli a dodnes jsou vynikající umělci, zpěváci a tanečníci. Jsou to horkokrevní lidé divoké nůtury, milující hudbu, tanec a zábavu. S nástupem moderní doby ale byli nuceni se usadit, najít si práci a celkově svůj život přizpůsobit tomu, jak žijeme my ostatní a od této doby přetrvávají v soužití mezi Romy a námi četné problémy. Bohužel ani mediální obraz této menšiny není lichotivý. Tento fakt vyplývá i z excerpovaného materiálu. Média mají v dnešní době obrovský vliv. Dle mého názoru dokonce mnohem větší, než si dokážeme připustit. Šokující je především prodejnost bulvárních deníků, jejichž hlavní motivací pro výběr tématu článku je právě vysoká prodejnost, potažmo maximální atraktivita a senzace. V mnoha případech podávají tyto deníky informace značně zkreslené, až lživé za účelem větších zisků. Nelze se potom divit nad tím, jaký je pohled většiny lidí na romskou menšinu.

Nejfrekventovanějším tématem článků je násilí, vraždy a celkově agresivita, a to nejen ze strany Romů, ale i agresivita páchaná právě na Romech. Překvapivé pro mě bylo zjištění, že příspěvky informující o agresivitě Romů výrazně nepřevyšují ty ostatní. Naopak ve všech třech denících tisku seriózního převažoval pachatel z řady ostatních občanů České republiky. Většinou šlo o protiromské demonstrace, se kterými bylo spojené nějaké napadení, ať už jednotlivcem, nebo celou skupinou. Zajímavé také bylo velké zastoupení článků týkajících se politiky. I když je pravdou, že v tisku bulvárním šlo především o skandální vyjádření politiků na adresu Romů a pouze v seriózním tisku nad takovými senzácemi převažovaly skutečné politické články týkající se zákonů, novel a jiných usnesení v romské problematice. Další články byly dle očekávání věnovány krádežím, rasismu, sociální tematice a jiným s Romy spojeným problémům.

Jako první jsem se při analýze zabývala titulky. Nejdříve rozdělením titulků podle různých hledisek a následně analýzou zastoupení těchto typů v článcích. Z hlediska obsahu byly v obou typech deníků nejčastěji zastoupeny titulky pojmenovávací, ve kterých autor stručně uvádí téma článku. Hledisko formy má více rozdělení. Zde převažují titulky dynamické nad těmi statickými, protože dynamické titulky mají sloveso v určitém tvaru a působí tak mnohem důrazněji. Dále převažují titulky konkrétní nad titulky neurčitými, i když je pravdou, že zde hranice mezi zařazením do jedné nebo druhé skupiny nebyla tak jasná. Přesto ty konkrétní bývají častější, a to především v tisku seriózním. Když se objevovaly titulky neurčité, tak většinou v bulváru, kde nejde tolik o konkrétní a výstižné pojmenování, ale spíše o upoutání pozornosti a k tomuto účelu je neurčitý titulek ideální. Také převažovaly titulky tematicko-rematické nad čistě tematickými nebo rematickými, které jsou poměrně specifické a objevují se jen velmi zřídka. Zvláštní skupinou pak byly titulky obsahující přímou řeč. Většinou šlo o články týkající se prohlášení nějaké osobnosti, v bulvárním deníku většinou nějaké celebrity a v deníku seriózním nějakého politika. Tohoto prvku se využívá k ozvláštňení titulu za účelem upoutání pozornosti. Do titulu bývá vybrána většinou část nějakého skandálního prohlášení a má čtenáře donutit si chtít přečíst celý článek, aby zjistit, jakou měla tato událost dohru, nebo obsahuje šokující komentář na čtenáři neznámou událost a motivuje ho, aby chtěl zjistit jakou.

Dále jsem se titulkům věnovala z hlediska interkulturního, abych zjistila, jaký je obraz Romů v titulcích vybraných periodik. V seriozním tisku nejsou titulky zaměřeny proti Romům vůbec. Jsou velmi objektivní a situaci hodnotí s nadhledem. Když už je z titulu lehce znatelný názor autora, je to spíše postoj na obranu Romů, a to například u článků informujících o rasistických výpadech politiků proti Romům. Naopak bulvární deníky se objektivitou neřídí a mnoho z nich má až citové zabarvení. Nedá se ale říci, že by byl bulvár zaměřený proti Romům. Tyto deníky v titulcích sdělují senzaci a svou nelibost vůči komukoli, ať je pachatelem Rom nebo „bílý“.

Na závěr jsem se titulky zabývala už z hlediska persvaze. Objevovaly se prostředky ze všech úrovní jazyka, z úrovně fonetické a fonologické, morfologické, lexikální i syntaktické. I když z úrovně fonetické téměř vůbec, tak z ostatních úrovní byly zastoupeny hojně. Z morfologie jsem objevila v několika článcích velmi zajímavá neologická kompozita. Z lexikálních prostředků byla nejvíce zastoupena hodnotící adjektiva, i když téměř výhradně v denících bulvárních. Periodika seriózní se hodnocení

většinou zdržují, ale naopak *Blesk* a *Aha!* byly takovými výrazy až přesyceny. Téměř každý událost byla „děsivá“, „dramatická“ či „šokující“. Další lexikální prostředky, sloužící nejen k upoutání pozornosti a vyvolání emoce, ale především k obohacení a ozvláštnění text, byly přítomny i v denících seriózních. Takovými prostředky byla především personifikace, metafora, metonymie, přirovnání, slova s neobvyklým posunem významu a výrazy expresivní. Ze syntaktických prostředků byla použita pouze řečnická otázka. V několika případech si na ni autor sám odpoví, v ostatních zůstává otevřena. Překvapivým prvkem byla také interpunkce, a to zejména v bulváru, ve kterém se ve velké části titulků objevil vykřičník. Mnoho z nich sice byla zvoláním a vykřičník byl na místě, ale ve většině případů bylo toto znaménko dle mého názoru nadbytečné a bylo umístěno za titulek pouze pro upoutání pozornosti čtenáře. Maximálně daný titulek působí o něco naléhavěji, ale přesto je vykřičník použit bezdůvodně.

V poslední části práce jsem analyzovala persvazivní prostředky nalezené v samotných člancích. Tentokrát jsem neanalyzovala společně bulvární a seriózní tisk, ale rozdělila jsem tyto druhy periodik do dvou oddělených větších kapitol. U obou jsem se zabývala pouze prostředky lexikálními a syntaktickými. Z jiných úrovní jazyka jsem žádné výraznější persvazivní prvky nenalezla.

Co se týče lexika, tak v tisku bulvárním byly podle mého očekávání nejhojněji zastoupeny hodnotící výrazy, do kterých jsem tentokrát zařadila adjektiva i adverbia. Mnoho událostí bylo ze strany autora takto doplňováno o hodnocení, které ve většině případů pouze přidává na dramatickosti či skandálnosti sdělení. V seriózních denících byly hodnotící výrazy využity o něco méně, ale k mému překvapení se jejich využití od bulváru výrazně nelišilo, ani výběr konkrétních výrazů nebyl příliš odlišný. V obou se objevovala slova jako „extrémní“, „brutální“, „nechutný“, nebo vybranější výrazy „fatální“, „paradoxně“. Dalším velmi hojně zastoupeným prvkem byly obecně české a slangové výrazy, a to především v tisku bulvárním. Slova jako „kriminál“, „vyhazov“ a podobná jsou byly v *Blesku* a *Aha!* naprosto běžná. I v denících seriózního typu bylo několik takových výrazů. Sice nebyly, jako v bulváru, přítomny ve většině článků, ale objevovaly se. V seriózním deníku pro mě byla největším překvapením přítomnost emotivních a expresivních výrazů. Například v Lidových novinách se objevila slova jako „hloupý“, „zbohatlík“ a jiné. I když je pravda, že proti bulváru, který byl plný hanlivých pojmenování a ironických posměvačných označení, se seriózní deníky držely zpátky. Skupina prostředků, která byla zastoupena velmi zajímavě v obou typech

periodik, byla obrazná pojmenování. I v bulváru i v seriózních denících jich bylo užito za účelem ozvláštňení textu. Při své analýze jsem zaznamenala různé typy obrazných pojmenování, metaforu, metonymii, přirovnání i personifikaci. V bulváru také měly velkou frekvenci frazémy a idiomy. Zrovna v tomto případě jsem čekala, že frazémy budou častěji v seriózním tisku, který se celkově vyznačuje vybranějším a složitějším jazykem. V *Blesku* a *Aha!* byly články většinou psány velmi jednoduchým jazykem bez cizích slov nebo složitých souvětí. Proto mě vysoký počet frazému právě bulváru velmi překvapil, zvláště pak neotřelá frazeologická spojení jako například „*medvědí služba*“. V seriózních denících byly frazémy přítomny také, sice o něco zajímavější a neobvyklejší, což by se dalo čekat, ale přesto mnohem méně často. Jedna skupina lexikálních výrazů se objevila pouze s tisku seriózním a v bulváru prakticky vůbec, a to jsou výrazy exkluzivní. V bulváru tyto výrazy najít nelze, protože je to typ tisku určený pro široké publikum bez ohledu na vzdělání, proto se exkluzivní výrazy, což jsou cizí slova, u nichž ne každý zná význam, nacházejí pouze v seriózních denících. Běžnému čtenáři jsou slova jako „*moratorium*“, „*ombudsmanka*“ či „*referendum*“ neznámé a komplikují jim srozumitelnost textu.

Na úplný závěr analýzy jsem se zabývala rovinou syntaktickou v samotných článcích. Nejfrekventovanějším prostředkem persvaze byl shodný atribut implicitní, jenž je hojně využívaným způsobem aktivizace a aktualizace stylu. Především v tisku seriózním dochází k automatizaci a atribut shodný tak dotváří ustálený pojem, který většinou slouží ke kondenzaci a stručnosti projevu. Nejčastějším výrazem bylo slovo „*protiromský*“, což nás velmi nepřekvapí, pokud se vrátíme zpět ke kapitole o hypertématech, ze které vyplývá, že nejfrekventovanější je téma agrese, a to konkrétně agrese páchané z řad ostatních občanů proti Romům, většinou v podobě protiromských pochodů a demonstrací. Dále se v obou typech deníků objevovala řečnická otázka sloužící jako prostředek ozvláštňení textu a upoutání čtenářovi pozornosti. Co se týče frekvence nebo umístění v textu není mezi tiskem bulvárním a seriózním větší rozdíl. Řečnické otázky v seriózních denících jsou ale složitější a ve většině případů konkrétnější. Tím pádem i vybízejí čtenáře k zamyšlení se nad problémem. V *Blesku* a *Aha!* byly spíše jednodušší otázky typu „*Co se stalo?*“. Jediným prvkem, který byl specifický pouze pro jeden typ deníku, byly nepůvodní předložky, které se objevovaly výhradně v seriózním tisku. Přidává textu na atraktivitě, ale zároveň i na složitosti, proto ji deníky bulvární, které se vyznačují spíše jednodušším jazykem, neobsahují. I když je pravdou, že jde o spojení tak často využívaná a obvyklá, že už dochází

k automatizaci a tato spojení tak nepůsobí překvapivě nebo neobvykle. Na závěr jsem zaznamenala velmi zajímavý prvek a tím byl několikanásobný podmět. Šlo o jakýsi výčet jevů typických pro popisovanou událost. Většinou byl tento prostředek umístěn za úplný začátek článků a přidával mu tak na dramatickosti. Tento účel využití byl stejný v obou typech deníku.

Závěrem je třeba říci, že mediální obraz Romů není ve většině případů velmi lichotivý. Bulvární deníky, které se neřídí etickým kodexem, se ve spojení s Romy vyjadřují většinou negativně. Sice ne vždy popisují agresivitu Romů, ale i když jde o popis protiromské demonstrace, tak i ta má nějaký důvod a celkově to působí, že kolem Romů je neustálý rozruch a agrese. Seriózní deníky se drží objektivitu, ale přesto se i v nich většina článků týká agrese, napadení nebo vražd. Vláda České republiky každoročně vyčleňuje velké množství finančních prostředků na integraci Romů, například v roce 2014 bylo na tyto účely vydáno téměř 66 milionů korun. Na jednu stranu by se dalo říci, že některá média tuto snahu hatí a jen prohlubuje nenávist svých čtenářů vůči romské menšině. Konkrétně v bulváru jsou situace natolik dramaticky popsány, že to tak opravdu působí. Na druhou stranu ale tyto články mají reálný základ a v denících seriózních jsou popsány zcela pravdivě. Tyto deníky tedy informují o událostech, které se skutečně staly a musíme uznat, že kriminalita mezi Romy je procentuálně vyšší než mezi ostatními obyvateli. Rozhodně ale můžeme říci, že média, a to hlavně deníky bulvární, stereotypy okolo Romů výrazně upevňují. Člověk, který nezná žádného Roma osobně a nemá s nimi konkrétní zkušenost, z nich má stejně většinou respekt, a to pouze na základě toho, co slyšel, viděl, nebo četl v novinách, popř. toho, co mu řekli lidé okolo něj. Bulvární deníky by si měli vzít příklad z deníků seriózních, které když informují o trestném činu ze strany Roma, tak maximálně uprostřed článků zmíní, že jde o člověka romské národnosti. Pokud se takový čin objevil v *Blesku* nebo *Aha!*, většinou bylo slovo „Rom“ hned v titulku a s vykřičníkem, protože tím se celé téma stává čtenářsky atraktivnějším a právě tato atraktivita je pro deníky bulvárního typu nejvyšším zákonem.

Seznam literatury

1. Prameny

Aha!

Blesk

Hospodářské noviny

Lidové noviny

Mladá fronta DNES

2. Publikace

ČECHOVÁ, Marie, Jan CHLOUPEK, Marie KRČMOVÁ a Eva MINÁŘOVÁ.

Současná česká stylistika. Praha: ISV nakladatelství, 2003. ISBN 80-86642-00-3.

ČERMÁK, František a kol. *Slovník české frazeologie a idiomatiky*. Voznice: Leda, 2009.

CHLOUPEK, Jan a kol. *Stylistika češtiny*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1991. ISBN 80-04-23302-3.

HUGO, Jan a kol. *Slovník nespisovné češtiny*. Praha: Maxdorf, 2006. ISBN 80-7345-098-4.

LADA, Josef. *Mikeš*. Praha: Státní nakladatelství dětské knihy, 1968. ISBN 13-156-68.

LOTKO, Eduard. *Slovník lingvistických termínů pro filology*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005. ISBN 80-244-0720-5.

MINÁŘOVÁ, Eva. *Stylistika pro žurnalisty*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-2979-4.

NEČAS, Ctibor. *Romové v České republice včera a dnes*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002.

3. Odborné články

JAKLOVÁ, A. (2002): Persvaze a její prostředky v současných žurnalistických textech. *Naše řeč*, 85, 2002, č. 4.

PRAVDOVÁ, M. (2006): Metody a prostředky přesvědčování v masových médiích. *Naše řeč*, 89, 2006, č. 3.

KŘÍSTEK, V. (1973): Současné novinové titulky. *Naše řeč*, 56, 1973, č. 5.

4. Internetové zdroje

Mladá fronta Dnes. [online]. Cit.: 9. 3. 2015. Dostupný z <<http://www.mafra.cz>>

Lidové noviny. [online]. Cit.: 9. 3. 2015. Dostupný z <<http://www.mafra.cz>>

Hospodářská noviny. [online]. Cit.: 9. 3. 2015. Dostupný z <<http://economia.ihned.cz> >

Blesk. [online]. Cit.: 9. 3. 2015. Dostupný z <<http://www.cncenter.cz>>

Aha!. [online]. Cit.: 9. 3. 2015. Dostupný z <<http://www.cncenter.cz>>

Zpráva o stavu romské menšiny a rok 2013. [online]. Cit.: 12. 10. 2015. Dostupný z <<http://www.vlada.cz>>

Zpráva o stavu romské menšiny a rok 2014. [online]. Cit.: 12. 10. 2015. Dostupný z <<http://www.vlada.cz>>

Zpráva o stavu romských komunit v České republice za rok 2004. [online]. Cit.: 2. 3. 2016. Dostupný z <<http://www.vlada.cz>>

Česká media nemají k cizincům a cizinkám dobrý vztah. [online]. Cit.: 21. 2. 2016. Dostupný z <<http://www.zpravodaj.feminismus.cz>>

Deníky 2015: Trend se nelepší, ale ani nezhoršuje. [online]. Cit.: 2. 4. 2016. Dostupný z <<http://www.mediaguru.cz>>

Přílohy

Etické kodexy médií

Základní listina práv a svobod¹⁹

Hlava třetí

Práva národnostních a etnických menšin

Článek 24

Příslušnost ke kterékoli národnostní nebo etnické menšině nesmí být nikomu na újmu.

Článek 25

(1) Občanům tvořícím národní nebo etnické menšiny se zaručuje všestranný rozvoj, zejména právo společně s jinými příslušníky menšiny rozvíjet vlastní kulturu, právo rozšiřovat a přijímat informace v jejich mateřském jazyku a sdružovat se v národnostních sdruženích. Podrobnosti stanoví zákon.

(2) Občanům příslušejícím k národnostním a etnickým menšinám se za podmínek stanovených zákonem zaručuje též

- a) právo na vzdělání v jejich jazyku,
- b) právo užívat jejich jazyka v úředním styku,
- c) právo účasti na řešení věcí týkajících se národnostních a etnických menšin.

Etický kodex novináře²⁰

Bod č. 3, písmeno h

Novinář nesmí vytvářet ani ztvárňovat námět, který by podněcoval diskriminaci rasy, barvy pleti, náboženství, pohlaví nebo sexuální orientace.

Etický kodex novinářů mediální skupiny MAFRA²¹

Bod č. 3

Média skupiny MAFRA se vyhýbají jakýmkoliv předsudkům a pejorativním výrazům ve spojení s rasou, národností, pohlavím, náboženským vyznáním, politickým přesvědčením, sexuální orientací či profesním a společenským zařazením.²²

¹⁹ *Listina základních práv a svobod*. [online]. Cit.: 5. 4. 2016. Dostupný z <<http://www.psp.cz>>

²⁰ *Etický kodex novináře*. [online]. Cit.: 5. 4. 2016. Dostupný z <<http://www.syndikat-novinaru.cz>>

²¹ Vydavatelství MF Dnes a Lidových novin

²² *Etický kodex novinářů mediální skupiny MAFRA*. [online]. Cit.: 5. 4. 2016. Dostupný z <<http://www.redakcni.blog.idnes.cz>>

Etický kodex vydavatelství Economia²³

Tituly vydavatelství Economia podporují principy demokracie a tržní společnosti založené na volné konkurenci subjektů. Neposkytují prostor propagaci extrémních názorů směřujících k diskriminaci a potlačování lidských práv. Při své práci se redaktoři řídí zákony České republiky.²⁴

Etické kodexy soukromých médií

Soukromé deníky, mezi které patří deníky Blesk a Aha! se řídí *Zákony o povinném výtisku periodické produkce*:

Část první, § 4

Odpovědnost za obsah periodického tisku

Za obsah periodického tisku odpovídá vydavatel.²⁵

Trestní zákoník - č. 40/2009 Sb.²⁶

§ 355 Hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob

(1) Kdo veřejně hanobí

a) některý národ, jeho jazyk, některou rasu nebo etnickou skupinu, nebo

b) skupinu osob pro jejich skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že jsou skutečně nebo domněle bez vyznání,

bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.

(2) Odnětím svobody až na tři léta bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nejméně se dvěma osobami

§ 356 Podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod

(1) Kdo veřejně podněcuje k nenávisti k některému národu, rase, etnické skupině, náboženství, třídě nebo jiné skupině osob nebo k omezování práv a svobod jejich příslušníků, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.

(2) Stejně bude potrestán, kdo se spolčí nebo srotí k spáchání činu uvedeného v odstavci 1.

²³ Vydavatelství Hospodářských novin

²⁴ *Etický kodex vydavatelství Economia*. [online]. Cit.: 5. 4. 2016. Dostupný z <<http://www.economia.ihned.cz>>

²⁵ *Zákony o povinném výtisku periodické produkce*. [online]. Cit.: 5. 4. 2016. Dostupný z <<http://www.nkp.cz>>

²⁶ *Trestní zákoník - č. 40/2009 Sb.* [online]. Cit.: 5. 4. 2016. Dostupný z <<http://www.zakony.centrum.cz>>

(3) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem, nebo

b) účastní-li se aktivně takovým činem činnosti skupiny, organizace nebo sdružení, které hlásá diskriminaci, násilí nebo rasovou, etnickou, třídní, náboženskou nebo jinou nenávist.

Předpis č. 273/2001 Sb. Zákon o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů²⁷

Preambule

Parlament České republiky jako demokratického a právního státu, maje na zřeteli právo na národnostní a etnickou identitu jako součást lidských práv, respektuje identitu příslušníků národnostních menšin jako jednotlivců i skupiny projevující se zejména vlastní kulturou, tradicemi či jazykem, maje na zřeteli vytváření multikulturní společnosti a usilujíc o harmonické soužití národnostních menšin s většinovým obyvatelstvem, zaručuje příslušníkům národnostních menšin právo na účinnou účast v kulturním, společenském a hospodářském životě a ve veřejných záležitostech, zvláště těch, které se týkají národnostních menšin, chráně práva příslušníků národnostních menšin v souladu s mezinárodními smlouvami o lidských právech a základních svobodách, jimiž je Česká republika vázána, s Ústavou a s Listinou základních práv a svobod, se usnesl na tomto zákoně České republiky.

²⁷ Předpis č. 273/2001 Sb. Zákon o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů. [online]. Cit.: 5. 4. 2016. Dostupný z <<http://www.zakonyprolidi.cz>>